

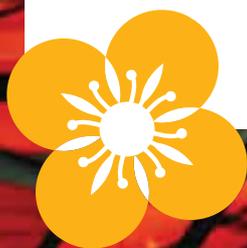
бярэзка №3

№ 3/2018(1078)

ISSN 0320-7579

Вучыцеся так, быццам вы ўвесь час адчуваеце
недахоп сваіх ведаў, і так, быццам вы ўвесь час
баіцеся згубіць свае веды.

Канфуцый

Кітай і Беларусь: сёння і заўтра

Добры дзень, юныя чытачы «Бярозкі»!
У гэтым нумары часопіса мы хочам пазнаёміць вас з вялікай культурай Кітая. Можа, для некаторых з вас гэта стане пачаткам новага этапу ў жыцці, а можа, і прафесійным лёсам.

Шмат гадоў майго жыцця звязана з Кітайскай Народнай Рэспублікай. Пяць гадоў мне пашчасціла жыць і працаваць у гэтай краіне. У памяці назаўсёды засталіся снежныя пейзажы Хэйлунцзян, стэпы і юрты Унутранай Манголіі, суровы клімат Сіньцзяна, суперсучасная архітэктура Шанхая, Ганконга і Макаа, Нацыянальны парк Цзючжайгоу («Даліна дзеваці вёсак») са шматузроўневымі вадаспадамі, каляровымі азёрамі і лясамі, тыбецкімі вёскамі, шматмільённыя прыморскія гарады, старажытныя сталіцы Кітая Сіань і Нанкін і іншае.

Глыбока ўразлілі сусветна вядомыя сімвалы гэтай цывілізацыі: Вялікая кітайская сцяна, Забаронены горад (імператарскі комплекс «Гугун») і плошча Цяньаньмэнь у Пекіне, тэракотавая армія імператара Цынь Шыхуандзі ў Сіані, Шааліньскі манастыр. Дабавіўся да гэтага спіса і галоўны аб'ект летніх Алімпійскіх гульняў-2008 стадыён «Птушынае гняздо». Захапіла і найвялікшая ў свеце гідраэлектрастанцыя «Санься» («Тры цясніны»): да гэтага часу памятаю тое касмічнае гудзенне, што ідзе з недраў плаціны.

Не хопіць месца распавесці яшчэ пра сотні неверагодных аб'ектаў па ўсёй краіне, якія маюць агульнанацыянальнае значэнне. Наогул, месца і роля нацыянальнай гісторыі ў жыцці Кітая ўнікальныя. Многія з маіх кітайскіх сяброў (не гісторыкі, а інжынеры, чыноўнікі, бізнесмены) маглі гадзінамі раскажваць пра сваіх філосафаў, паэтаў, лекараў, якія жылі і тварылі тысячы гадоў таму. Часта ўзнікала адчуванне, што цяперашнія і тыя кітайцы жывуць усе разам, па-за часам і прасторай. На мой погляд, ні адна краіна не мае такой цеснай сувязі паміж мінулым і сучаснасцю.

Думаю, адукаваных людзей не збянтэжыць пытанне: «Якая краіна будзе аказваць найбольшы ўплыў на развіццё цывілізацыі ў XXI стагоддзі?» Ужо сёння відавочна, што гэта краіна — Кітай.

І аснова ўплыву не ваенная моц, як было раней, а эканоміка, тэхналогіі, культура. Камуністычная партыя Кітая і Урад КНР імкнуцца рэалізаваць да стогадовага юбілею КНР доўгатэрміновы план ператварэння сваёй краіны ў адну з самых квітнеючых на планеце.

У Кітаі выдатна разумеюць, што немагчыма пабудаваць шчаслівую краіну ў канфліктным і няшчасным свеце. Напэўна, упершыню ў сусветнай гісторыі атрымалася так, што жыццёва важныя інтарэсы вялікай краіны супалі з жыццёва важнымі інтарэсамі чалавецтва.

Менавіта таму ў Кітаі з'явіліся такія важныя ініцыятывы, як заклік да фарміравання «супольнасці агульнага лёсу чалавецтва» і будаўніцтва «Аднаго пояса і аднаго шляху» (адраджэнне ў сучасных умовах Вялікага шаўковага шляху — сухапутнага і марскога).

І што вельмі важна — гэта не проста ініцыятывы: за амаль 40 гадоў Кітай стварыў такі фінансавы і навукова-тэхнічны патэнцыял, які дазваляе сапраўды дапамагчы ў будаўніцтве шчаслівага свету. «Развіваючы сябе, Кітай таксама дзеліцца плодамі свайго развіцця з іншымі краінамі і народамі», — заявіў Старшыня КНР Сі Цзіньпін, выступаючы ў мінулым годзе на Сусветным эканамічным форуме ў Давосе.

Чаму я пра гэта кажу? Таму што Кітай — адзін з асноўных стратэгічных партнёраў Беларусі. У верасні 2016 года нашы краіны падпісалі сумесную дэкларацыю аб усталяванні «адносін давернага ўсебаковага стратэгічнага партнёрства і ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва».

У 2017 годзе Беларусь і Кітай урачыста адзначылі 25-годдзе дыпламатычных адносін. Двухбаковыя стасункі развіваюцца ва ўсіх сферах: палітычнай, эканамічнай, навукова-тэхнічнай, гуманітарнай. Нашы краіны ажыццявілі каля трыццаці сумесных буйных інвестыцыйных праектаў, у Беларусі працуюць больш за 50 даччыных кампаній і прадстаўніцтваў кітайскіх карпарацый і кампаній. Зусім нядаўна пачаў працаваць завод па вытворчасці легкавых аўтамабіляў «БелДжы». Паспяхова рэалізуецца найбуйнейшы праект — Кітайска-Беларускі індустрыяльны парк «Вялікі камень».

Наша супрацоўніцтва мае велізарны патэнцыял. Аднак жыхарам нашых краін патрэбны глыбокія ўзаемныя веды пра эканоміку, тэхналогіі, гісторыю, культуру, мову, прававую сістэму, нацыянальную псіхалогію абедзвюх краін. На жаль, сёння востра не хапае спецыялістаў з веданнем кітайскай мовы, хоць, несумненна, цікавасць да яе расце.

Рэспубліканскі інстытут кітаязнаўства імя Канфуцыя БДУ займаецца вывучэннем Кітая і напрамкаў супрацоўніцтва з гэтай краінай, папулярызаванай кітайскай мовы і культуры. Інстытут быў утвораны ў 2006 годзе. Сёння ў ім працуюць больш за 30 беларускіх і кітайскіх выкладчыкаў і навукоўцаў.

Ва ўніверсітэтах і школах рэспублікі працуюць 3 класы і 6 цэнтраў вывучэння кітайскай мовы і культуры, створаныя нашым Інстытутам. Штогод ў нашых класах і цэнтрах вывучаюць кітайскую мову і знаёмяцца з кітайскай культурай больш за тысячу чалавек: школьнікі, студэнты, дарослыя. Ёсць некалькі дашкольнікаў, якія, дарэчы, займаюцца з вялікай цікавасцю і з вельмі добрымі вынікамі.

Двойчы ў год наш Інстытут арганізуе прыём пісьмовага і вуснага кваліфікацыйных экзаменаў па кітайскай мове, вынікі якіх прызнаюцца ва ўсім свеце. Лепшых навучэнцаў мы рэкамендуем для атрымання грантаў на вучобу і стажыроўку ва ўніверсітэтах Кітая. Штогод 50-60 чалавек маюць магчымасць павысіць свой узровень ведаў кітайскай мовы ў летнім лагеры ў горадзе Далянь (КНР).

Усё больш школьнікаў, студэнтаў і дарослых разумеюць, што веданне кітайскай мовы становіцца значным дадатковым фактарам для атрымання цікавай працы і адпаведнай зароботнай платы. Спадзяюся, што час, прысвечаны чытанню гэтага нумара, будзе для вас карысным. І, можа, хтосьці з вас захоча таксама вывучаць кітайскую мову.

А. А. Тозік,
дырэктар Рэспубліканскага
інстытута кітаязнаўства імя Канфуцыя БДУ,
прафесар, былы Пасол Рэспублікі Беларусь у КНР

Рэспубліканскі інстытут кітаязнаўства імя Канфуцыя БДУ — духмяны язмін

З 2 сакавіка 2012 года (калі я паляцела з Пекіна) па 25 верасня 2017 года (у гэты дзень я вярнулася дадому з Мінска), прайшло 5 гадоў 6 месяцаў і 23 дні майго жыцця. Разам з кітайскімі і беларускімі супрацоўнікамі РІКК мы стараліся рабіць усё магчымае для развіцця інстытута. Дзякуючы гэтай працы колькасць слухачоў, якія вывучаюць кітайскую мову, расце з кожным годам. Я шмат плакала перад ад'ездам з Беларусі, нібыта я ўсё жыццё там пражыла і нібыта усё яно прайшло ў інстытуце: з'езджаць было вельмі цяжка.

У памяці засталіся не толькі чароўнае чыстае сіняе неба прыгожай Беларусі, аблогі, якія павольна лунаюць у паветры, лясы, напоўненыя ягадамі і грыбамі, празрыстыя азёры, чыстыя і акуратныя вуліцы, але і вельмі прыгожыя вытанчаныя беларускія дзяўчаты. А яшчэ ў памяці захаваўся РІКК і тыя незабыўныя часы, калі мы ўсе разам працавалі там, радасць ад узаемнай падтрымкі і цёплай атмасферы.

谢君温柔目光，
伴我白俄朝暮；
谢君曾共霜雪，
万丈红尘有人和。

Дзякуй Вам за пяшчотныя вочы,
Што суправаджалі ў Беларусі і днём, і ноччу;
Дзякуй Вам за тое, што разам прайшлі мароз і снег,
У мірскай мітусні Вы разумелі і падтрымлівалі мяне.

РІКК БДУ — духмяны язмін, які ніколі не асыплецца ў маёй памяці, які цудоўна квітнее на галінках.

1 жніўня 2013 года пры інстытуце былі створаны чатыры кабінеты Канфуцыя: у Беларускай дзяржаўнай эканамічнай універсітэце, у Гродзенскім дзяржаўным універсітэце, у Гомельскім дзяржаўным універсітэце і ў гімназіі № 23 г. Мінска.

У снежні 2016 года колькасць пастаянных слухачоў РІКК БДУ і кабінетаў Канфуцыя склала 1 252 чалавекі, непастаянных слухачоў — 350 чалавек. На працягу года мы арганізавалі 46 розных мерапрыемстваў, у якіх узялі ўдзел больш за 5 000 чалавек. З кожным годам расце колькасць слухачоў і ўдзельнікаў мерапрыемстваў:

на 18 % і 20 % адпаведна за апошні год. Акрамя таго, пры інстытуце ёсць восем цэнтраў па вывучэнні кітайскай мовы і культуры: у СШ № 10, 11 і 20 г. Мінска, Смалявіцкай раённай гімназіі, СШ № 44 г. Віцебска, Азярыцкаслабадскай сярэдняй школе, СШ № 16 г. Оршы, Баранавіцкім дзяржаўным універсітэце. Колькасць студэнтаў, якія вывучаюць кітайскую мову, увесь час павялічваецца.

РІКК БДУ кожны год адпраўляе слухачоў у Кітай для ўдзелу ў летніку. За апошнія пяць гадоў 183 слухачы пабывалі ў двухтыднёвым летнім лагера, пазнаёміліся з Кітаем і палюбілі яго.

Штогод слухачы інстытута займаюць прызавыя месцы на конкурсе «Кітайскі мост» сярод студэнтаў і школьнікаў. За пяць гадоў па рэкамендацыі РІКК больш за 180 студэнтаў атрымалі стыпендыю Інстытута імя Канфуцыя.

23 снежня 2016 года падпісана дамова паміж Штаб-кватэрай Інстытутаў імя Канфуцыя і Беларускай дзяржаўнай універсітэтам наконт бязвыплатнай дапамогі для стварэння ўзорнага Рэспубліканскага інстытута кітаязнаўства імя Канфуцыя. Цяпер паспяхова ідуць праектныя і вышукальніцкія работы згодна з гэтай дамовай.

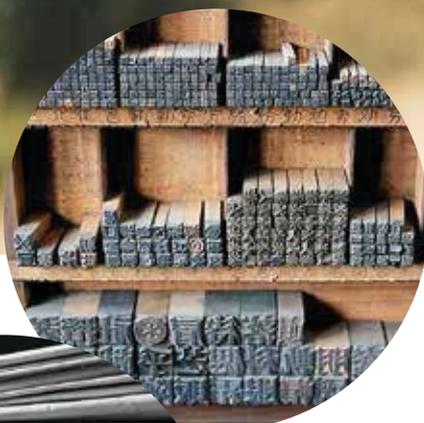
Я заканчваю сваю працу ў якасці намесніка дырэктара нашага выдатнага інстытута. Я вельмі расчуленая аказаным гонарам, а таксама высокай ацэнкай сваёй працы: у кастрычніку 2013 года атрымала ганаровую грамату БДУ за плённую працу; праз тры гады, восенню 2016-га, — падзяку Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь за асабісты ўнёсак у развіццё міжлітаратурных сувязей, а таксама Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь за шматгадовую плённую навукова-педагагічную працу.

Як намеснік дырэктара РІКК БДУ я бачыла працэс яго развіцця ў апошнія пяць гадоў. Пры сумеснай падтрымцы Ханьбань і БДУ РІКК БДУ і далей будзе развівацца!

Беларусь, я ўпэўнена, што ў нашым лёсе ўсё яшчэ шмат агульнага. РІКК, мы не развітваемся!

Лю Сулін (刘素玲),
былы намеснік
дырэктара РІКК
з кітайскага боку

Чатыры новыя адкрыцці

Усім вядомыя чатыры вялікія кітайскія вынаходкі: папера, кнігадрукаванне, компас і порах. Першыя дзве распаўсюдзілі культуру сярод людзей і дапамаглі з'явіцца першым у свеце папяровым грошам. Дзякуючы компасу сталі магчымымі далёкія вандроўкі і адкрыццё новых зямель. Порах выкарыстоўвалі не толькі ў вайскавай справе і вытворчасці феерверкаў, але і ў побыце для дэзінфекцыі ран і язваў, для барацьбы са шкоднымі насякомымі. Гэтыя вынаходкі стагоддзі таму далі штуршок развіццю ўсяго чалавецтва, і сёння Кітай робіць новыя прарывы.

Сетка высокахуткасных цягнікоў

Сёння гэта адзін з самых папулярных відаў транспарту ў Кітаі. Яшчэ ў 2008 годзе на іх долю прыходзілася ўсяго 6 % міжнародніх паездак, а ў 2013 — ужо 79 %.

Хуткая сетка ў КНР — самая вялікая ў свеце і займае 66,7 % сукупнай сеткі высокахуткасных чыгунак. Сярэдняя хуткасць руху складае 350 км/г, але ў 2017 годзе прайшлі тэсты цягніка, чыя сярэдняя хуткасць дасягае 400 км/г.

Для функцыянавання такой чыгуначнай сеткі неабходна будаўніцтва не толькі спецыяльнага палатна і адмысловых цягнікоў, але і часцяком спецыяльных вакзалаў. Унутры саміх цягнікоў ўсё зроблена для камфорту пасажыраў: мяккія крэслы, інфармацыйныя табло, сталікі, тэлевізары, разеткі, адсутнасць усякай трасяніны. У кошт квітка часта ўваходзіць абед, а калі вам не падабаецца стандартнае меню, вы можаце замовіць ежу ў кампаній-партнёраў (няхай гэта будзе рэстаран вытанчанай кухні або фастфуд з KFC), і спецыяльныя работнікі даставяць вам яе на той станцыі, якую вы выбераце.

Шэрынгавая эканоміка (эканоміка сумеснага спажывання)

Саму эканоміку сумеснага спажывання прыдумалі не ў Кітаі, аднак сёння Паднябесная плённа выкарыстоўвае гэтую мадэль паўсюль. Аренда парасонаў, пральных машын, баскетбольных мячоў — да нядаўняга часу ў Кітаі можна было арандаваць нават капсулы для сну, і ўсё дзякуючы байкшэрыngu — арэндзе ровараў.

Вуліцы Пекіна і Шанхая запоўнены жоўтымі і аранжавымі роварамі, якія належаць двум кампаніям-гігантам — Ofo і Mobike. Карыстацца імі вельмі проста: трэба ўсталяваць на тэлефон дадатак абранай фірмы, прасканаваць QR-код, наклеплены на ровар, пасля чаго замок адчыніцца і можна ехаць. За гэта спісваюць сімвалічную плату (1 юань — ~ 30 беларускіх капеек) за адну гадзіну.

Перавага ровараў Ofo і Mobike ў тым, што яны не прывязаны да докавых станцый: ровар можна забраць і пакінуць дзе заўгодна. Такую сістэму першай у свеце стала выкарыстоўваць менавіта кампанія Ofo, якая сёння развіваецца ў іншых краінах: жоўтыя бяздокавыя ровары можна арандаваць у Вялікабрытаніі, ЗША, Сінгапуры, Аўстрыі, Казахстане, Расіі.

Безнаяўны разлік праз мабільныя дадаткі

Папяровыя грошы імкліва знікаюць з жыцця кітайцаў: большасць безнаяўных разлікаў цяпер ажыццяўляецца праз мабільныя плацёжныя сістэмы WeChat Pay і Alipay.

Аплата адбываецца з дапамогай сканавання QR-кода — такім чынам можна расплачвацца не толькі ў кафэ і буйных крамах, з таксістамі і кур'ерамі, але і на рэчавых і харчовых рынках.

Нават вулічныя музыкі часцяком ставяць замест шапкі дошку з QR-кодам, каб менавіта так можна было пералічыць ім грошы!

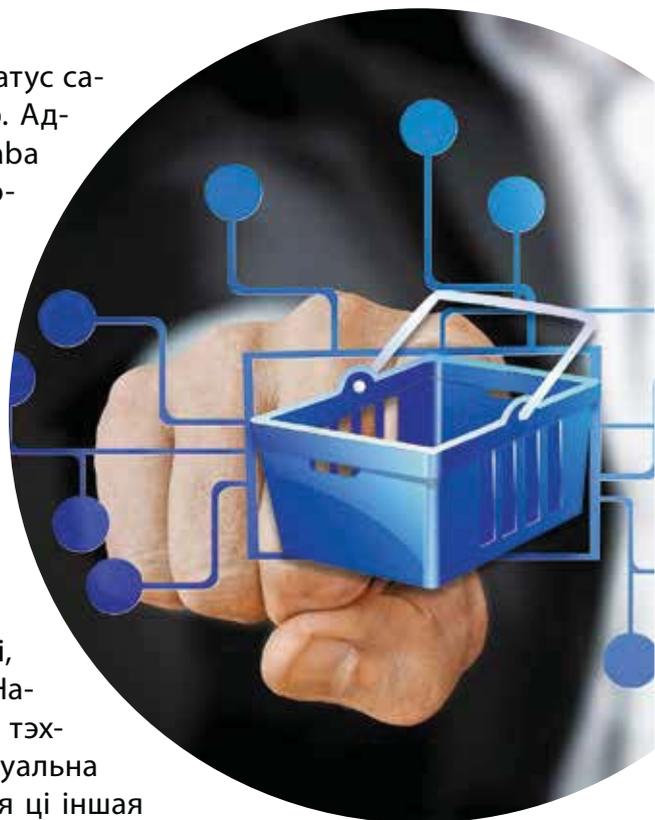
Гэта вельмі зручна: на наяўныя або банкаўскую карту можна забыцца дома, а тэлефон мы амаль не выпускаем з рук. Для прадаўцоў мабільныя пераводы таксама зручнейшыя: не трэба купляць абсталяванне для банкаўскіх картак, досыць завесці электронны кашалёк і раздрукаваць свой QR-код.

Інтэрнэт-гандаль

Менавіта Кітаю прадракаюць ў хуткім часе статус самага вялікага на планеце рынку анлайн-гандлю. Адбудзецца гэта ў першую чаргу дзякуючы Alibaba Group — кітайскай публічнай кампаніі, якая валодае уласнай аплатнай сістэмай Alipay, а таксама найбуйнейшым у Кітаі рынкам інтэрнэт-гандлю Taobao.com і анлайн-крамай Tmall, дзе прадаюць адзенне вядомых кітайскіх і замежных марак, касметыку, бытавую тэхніку, мэблю.

Ужо ў 2006 годзе кампанія стала найбуйнейшай на рынку B2B-гандлёвых пляцовак, пракладваючы сабе шлях на міжнародны рынак і апыраджаючы кітайскае аддзяленне амерыканскай кампаніі eBay, а пазней і выцесніла яго зусім.

Кампанія бесперапынна шукае новыя шляхі, натхняючыся найперш водгукамі пакупнікоў. Напрыклад, сёння распрацоўвае для анлайн-крам тэхналогію VR, якая дазволіць карыстальнікам віртуальна прымерыць на сябе вопратку ці ўбачыць, як тая ці іншая мэбля будзе выглядаць у іх кватэрах.

Маргарыта Рак

Вандроўка ў Кітай

**Яўген Самусеў, юрыст СТАА «Гейм Стрым»,
мінская студыя распрацоўкі кампаніі
Wargaming**

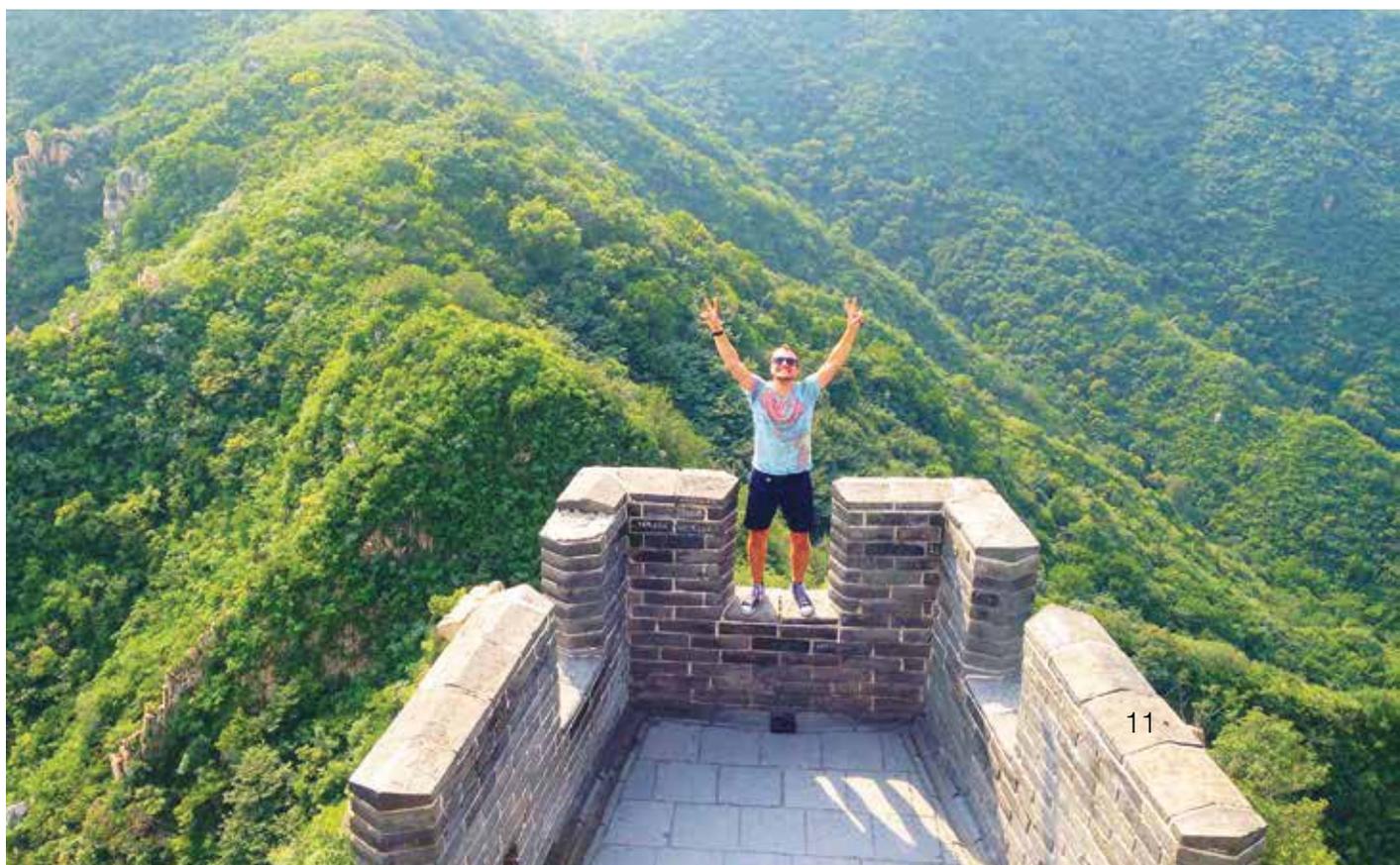
Прывітанне, сябры, ад файнага беларускага хлопца па імені Яўген, ці 热尼亚, як клічуць мяне кітайскія сябры. Мне 27 гадоў, паўтара з іх я вывучаю кітайскую мову. Летась я правёў два цудоўныя тыдні ў летніку пры Далянскім політэхнічным універсітэце.

Гэта была мая першая паездка ў Кітай, але раней я чуў шмат водгукў наконт яго і яго жыхароў. Зрэшты, водгукі былі настолькі супрацьлеглыя, што калі я даведаўся пра ша-нец паехаць у Кітай, то імгненна вырашыў патрапіць у групу і выявіць, што ж гэта за краіна такая і з чым яе ядуць.

Наконт ежы, ды і астатняга, скажу так: трэба быць гатовым да эксперымантаў, любіць і не баяцца спрабаваць новае. А ў Кітаі для нашых вачэй, вушэй і страўніка будзе новым абсалютна ўсё.

Напрыклад, лічынкі шаўкапрада на вячэру, іерогліфы на кожным кроку, неверагодная ліпеньская спякота і адчуванне, што ты знаходзішся ў іншым, дзіўным, свеце.

Ці спадабалася мне? Вельмі! На працягу двух тыдняў я амаль стаў кітайцам: рана прачынаўся без будзільніка, рабіў зарадку, увайшоў у бадзёры рэжым і настрой. Мы глядзелі на велізарныя хмарачосы, Жоўтае мора, пенсіянераў, што танчаць увечары, паднімаліся на Вялікую Кітайскую сцяну, каштавалі неверагодныя стравы, вучылі мову, гралі на кітайскіх музычных інструментах, да крыку таргаваліся

з прадаўцамі спінераў, а потым паціскалі рукі і так па-кітайску ўсміхаліся адно аднаму. А самае галоўнае — пазнаёміліся з аднадумцамі, а з імі можна без аніякага страху есці лічынкі шаўкапрада і адчуваць, што ты жывы і шчаслівы!

Таму, калі зацікавіліся кітайскай культурай, вырашылі вывучаць мову, не слухайце нікога, зрабіце свой уласны выбар і хаця б аднойчы паглядзіце на гэтую краіну сваімі вачыма.

І як кажуць кітайцы: 不到长城非好汉!

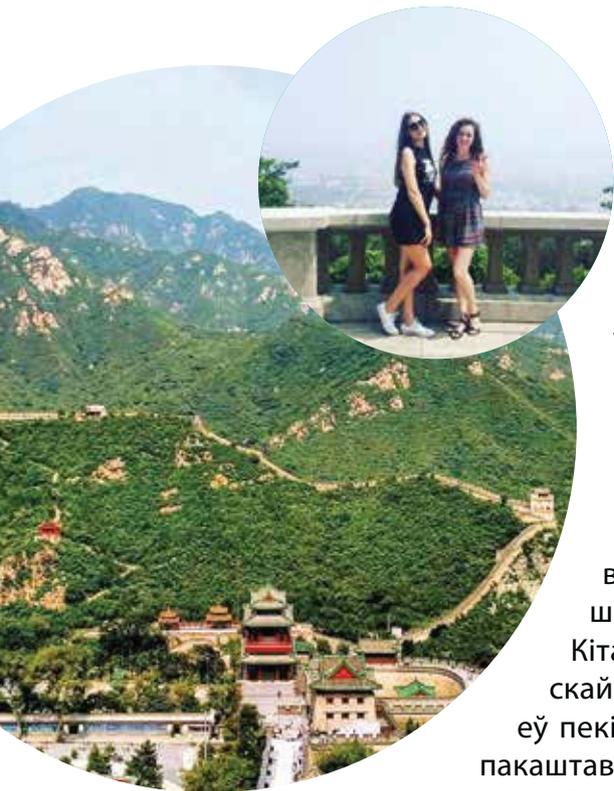

Васіль Салаўёў, 11 клас, гімназія № 1 імя акадэміка Я. Ф. Карскага (г. Гродна)

Згадваю падарожжа і нават не верыцца, што гэта адбылася са мной. Кітай ведаю з самага дзяцінства як дзіўную краіну з багатай культурай, таму рыхтаваўся да паездкі грунтоўна. Знаходзячыся там, усвядоміў, што мае веды толькі маленькае каліва з таго велізарнага, што ўтрымлівае ў сабе Кітай. Вельмі спадабаліся людзі, зычлівыя і заўсёды гатовыя дапамагчы. Уразіла таксама тое, што Кітай вельмі хутка развіваецца.

Людзі, з якімі я апынуўся ў групе, былі вясёлыя, дружныя і згуртаваныя, а рэгулярныя паездкі, арганізаваныя для нас, збліжалі і ператваралі ўспаміны пра праведзены час у прыемны занятак. Здаецца, кожны момант паездкі ў гэтую дзіўную краіну быў поўны пазітыву і фарбаў. Дзякую сваім выкладчыкам і арганізатарам летняга лагера пры Далянскім політэхнічным універсітэце!

Яніна Цярлецкая, студэнтка 2-га курса філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

Падарожжа ў моўны летнік у Далян і арганізавалі, каб мы маглі лепш вывучыць мову і прасякнуцца кітайскай культурай. У Кітаі мы смакавалі вытанчаныя стравы, спазнавалі Тайцзіцюань (від баявога майстэрства), наведалі вайсковы горад Порт-Артур. Ад Інстытута імя Канфуцыя атрымалі магчымасць апынуцца ў самым сэрцы Кітая — Пекіне. Не абышлося без наведвання Вялікай Кітайскай сцяны, плошчы Цяньаньмэнь, Алімпійскай вёскі. Кітайцы кажуць: «Той, хто не быў на Кітайскай сцяне, той не быў у Кітаі, а той, хто не еў пекінскую качку, той не быў у Пекіне». Мы пакаштавалі гэтую страву ў адным з лепшых рэстаранаў Пекіна. Падарожжа пакінула не толькі цёплыя ўспаміны, але і дало стымул для далейшага вывучэння мовы і культуры гэтай краіны.

Кацярына Зыгмантовіч, вядучы спецыяліст ТАА «Бухгалтарскі цэнтр «Эрудыт»

Хацелася б сказаць пра арганізацыю паездкі. Кітайскі бок максімальна пакалапаціўся пра тое, каб мы адчувалі сябе камфортна. Мы жылі ў аднамесных пакоях студэнцкага інтэрната. Прыехаўшы, атрымалі мясцовыя сім-карты і карткі на харчаванне. Я атрымала задавальненне ад усёй ежы, якую пакаштвала. Мы амаль заўсёды елі ў сталовай, але я не магу сказаць, што мне нешта надакучыла там. Апроч таго, на тэрыторыі кампуса знаходзілася кафэ, дзе можна было таксама харчавацца па нашых картках больш звыклай еўрапейскай ежай.

Вядома, трэба адзначыць сам адукацыйны працэс. Першапачаткова на падставе тэста нас размеркавалі ў розныя групы адпаведна з узроўнем ведання мовы. Я і сёння ўспамінаю нашы заняткі з захапленнем. Шмат у чым мне было складана, бо не хапала ведаў, але, нават нягледзячы на гэта, дзякуючы энергіі і самааддачы нашых выкладчыкаў складанасці адразу забываліся і засталіся толькі цёплыя ўспаміны і карысныя веды.

Арганізавалі і наш вольны час. Кожны дзень — або займальная экскурсія, або знаёмства з кітайскай культурай. Калі твае выкладчыкі — майстры сваёй справы, ты бачыш, як на тваіх вачах з'яўляецца маленькі шэдэўр жывапісу ці едзеш на экскурсію і бачыш найдаражэйшыя пельмені. А апошнія два дні, праведзеныя ў Пекіне, — увасобленая мара. Хіба я магла ўявіць, глядзячы

ў 2008 годзе па тэлебачанні Алімпіяду, што праз столькі часу ўбачу алімпійскія аб'екты ўжывую ці буду падымацца па Вялікай Кітайскай сцяне?

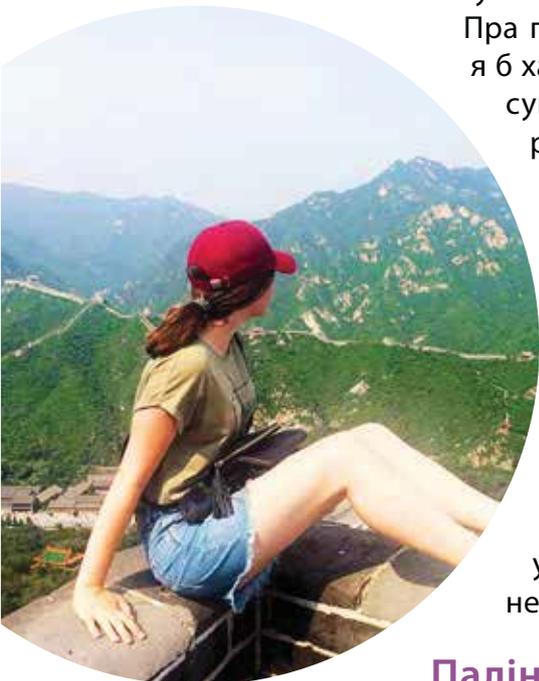
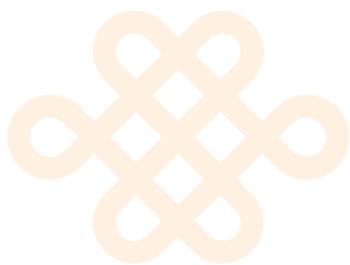
Пра падарожжа і ўражанні можна расказаць вельмі доўга. Але я б хацела выказаць у першую чаргу велізарную падзяку нашым суправаджальнікам, якія былі з намі на працягу ўсяго падарожжа, іх праца і клопат бясцэнныя.

Марыя Пабедзінская, 10 клас, гімназія № 10 г. Мінск

Наведаўшы Кітай, я ўбачыла краіну, нічым не падобную да звычайнай нам Беларусі. Іншая культура, людзі. Я даведалася шмат новага пра Кітай, а менавіта пра Далян і Пекін. Вялікая Кітайская сцяна, якая раней здавалася зусім звычайнай, аказалася вельмі велічнай і цікавай, а краявід на горы быў проста дзівосны. Апынуцца ў асяроддзі, дзе гавораць толькі на мове, якую ты вывучаеш, — удача, што сустракае не кожны. Я мару зноў паехаць у гэтую незвычайную краіну.

Паліна Чукова, 9 клас, гімназія № 3 г. Магілёў

Група ўдзельнікаў летніка складалася з шасцідзесяці пяці чалавек з усёй Беларусі ад чатырнаццаці да трыццаці гадоў, што зрабіла падарожжа яшчэ больш цікавым. Пасля прыбыцця ў Пекін і займальнай экскурсіі нас чакаў шасцігадзінны шлях у г. Далян. Мы жылі ў інтэрнаце Далянскага політэхнічнага ўніверсітэта, у корпусах якога праходзіла наша навучанне. У першы ж дзень быў азнаямляльны тур па кампусе. Мы вывучалі не толькі мову, але і культуру Кітая, у прыватнасці традыцыйную кухню, мастацтва каліграфіі і жывапісу Гохуа, музыку Пекінскай оперы, баявое майстэрства Тайцзі-шань. Таксама для нас арганізавалі шматлікія экскурсіі па горадзе і яго славутасцях. Мы наведалі Порт-Артур, музей пельменяў, батанічны сад. Выкладчыкі праводзілі ўрокі цікава і зразумела, нягледзячы на тое, што ўрокі вяліся на англійскай і кітайскай мовах. Перад ад'ездам дахаты мы зноў трапілі ў Пекін. Там мы пабывалі ў Забароненым горадзе і на Вялікай Кітайскай сцяне. Два тыдні знаходжання ў Кітаі прынеслі велізарны вопыт, мора эмоцый, добрых уражанняў і знаёмстваў.

Кітайскі раман: ад класікі да сучаснасці

Раман у кітайскай літаратуры з'явіўся позна. Крыніцы XII ст. упершыню паведамляюць пра народны раман, які нарадзіўся з кітайскага сцэнічнага мастацтва — тэатра аднаго акцёра — 说书, што перакладаецца як «апавяданне кніг». Апавядальнікі кніг былі ўлюбёнцамі народа, бо прыносілі радасць ў шэрыя будні простых людзей. 说书的, шошуды-апавядальнікі, бралі добра вядомы гістарычны, міфалагічны ці побытавы сюжэт і на яго аснове складалі ўласны сцэнар. Сцэнараў захавалася няшмат, але кожны з іх даволі вялікі. Даследчыкі мяркуюць, што такія гісторыі маглі распавядаць ад аднаго дня да тыдня.

У XIV ст. пачаў развівацца аўтарскі раман, асновай якога сталі апавяданні з ацэнкай — пінхуа (评话). Галоўнае адрозненне — на змену слухачу прыйшоў чытач. Выключалася імпрывізацыя і вольнасць апавядання, прыярытэтным стала прыгожае пісьменства. Раман хутка адсунуў на задні план ўсе іншыя літаратурныя напрамкі, а дынастыя Мін (1368—1644) стала эпохай вялікіх раманаў. Шматлікія рысы пінхуа моцна ўплывалі на слоўную творчасць.

Главы ў аўтарскім рамане называлі разамі («першы раз», «другі раз»), і кожная заканчвалася на самым цікавым месцы словамі: «Хочаце даведацца, што было далей, пачуеце ў наступны раз». Новая ж глава пачыналася з радкоў: «У мінулы раз было расказана, як...». Тэкст пісалі рытмічнай прозай. Прамежкавыя эпізоды, калі такія былі, завяршалі двухрадкоўем-рэзюмэ. Главы таксама было прынята заканчваць вершам, які падвынікоўваў сутнасць апісанага.

Абодва аўтары жылі ў часы, калі праз народнае паўстанне атрымалася скінуць дынастыю Юань, аднак дынастыя Мін, якая замяніла яе, не апраўдала чаканні жыхароў Паднябеснай. Новы імператар Мін Чжу Юаньчжан (1368—1398) аказаўся жорсткім уладаром. Ён абрынуў сваю краіну ў яшчэ большую бездань адчаю.

А цяпер пагаворым пра чатыры вялікія кітайскія раманы.

Першы з іх — «Рачныя затокі» (水浒传) — належыць Шы Найаню (施耐庵, 1296—1372), другі — «Траецарства» (三国演义) — яго сябру і вучню Ло Гуаньчжуну (罗贯中, 1320—1400). «Траецарства» і «Рачныя затокі» невыпадкова згадваюцца разам: абодва пісьменнікі паміж радкоў выказвалі пратэст супраць дэспатызму, неапраўданай жорсткасці і карупцыі новай улады, якой самі адмовіліся служыць.

Шы Найань адмовіўся служыць новаму імператару-узурпатару. Рэшту сваіх дзён ён прысвяціў напісанню рамана «**Рачныя затокі**», але, на жаль, не паспеў закончыць яго. Твор апісвае паўстанне пачатку 20-х гадоў XII ст. пад кіраўніцтвам Сун Цзяна, які заснаваў лагер паўстанцаў — высакародных разбойнікаў, уцекачоў — ад несправядлівасцей улады. Аб'яднаныя жаданнем выратаваць сваю краіну, яны ствараюць саюз «Верных і Справядлівых», дзе кожны роўны іншаму і дзе пануюць справядлівасць і давер. Паўстанцы непераможныя, пакуль не ідуць на кампраміс з імператарскай уладай — пасля гэтага ўсе 108 герояў адзін за адным паміраюць. Персанажы сталі вядомымі архетыпамі ў кітайскай літаратуры, а сам раман меў мноства перайманняў і працягаў ад розных аўтараў.

«**Траецарства**» **Ло Гуаньчжуна** грунтуецца на «Пінхуа па гісторыі Траецарства». Тэма рамана — станаўленне адзінага і справядлівага Кітая пад уладай дабрачынца-імператара. У шэрагу эпизодаў аўтар дэманструе, як трэба і як не варта кіраваць дзяржавай, паказвае перавагі гуманнага праўлення.

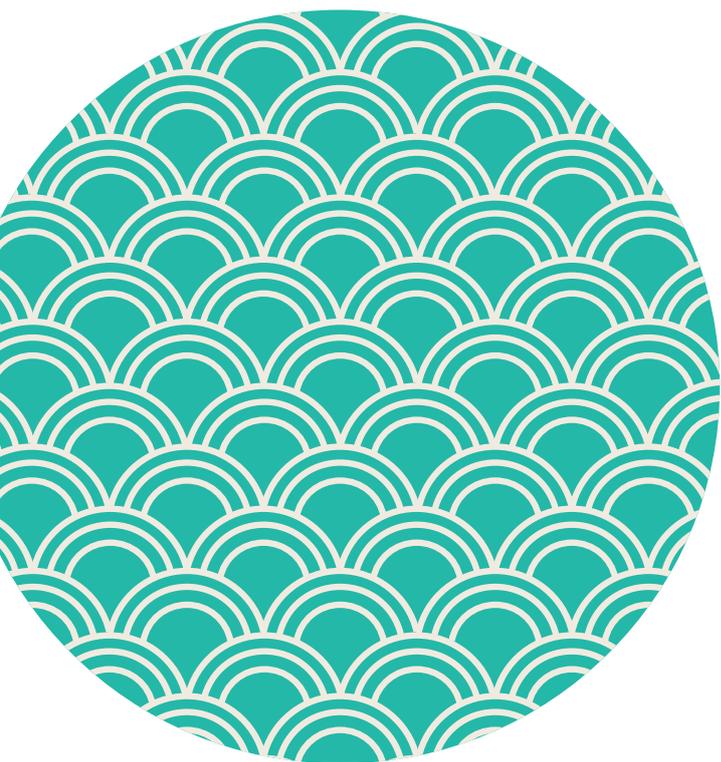

Адным з галоўных прарываў новай кітайскай літаратуры было ўвядзенне бай-хуа (白话文) — спрошчанай і больш даступнай мовы, якая замяніла старажытную класічную вэнь-янь (文言).

У XVI ст. з'явіўся самы любімы кітайскі фантастычны раман **У Чэнэня** (吴承恩, 1500—1582) «**Падарожжа на Захад**» (西游记). Ён распавядае пра вандроўку будыйскага манаха Сюаньцзана і яго спадарожнікаў — цара малп Сунь Укуна, несмяротнага паўчалавека-паўжывёлы Чжу Бацзе і пясчанага дэмана Ша Сэна. Разам сябры сустракаюць мноства перашкод, невядомых істот, пасланцаў цёмных сіл, але перамагаюць іх з дапамогай кемлівасці, хітрасці і, вядома ж, магіі, падоранай самім Будам. Гэты раман таксама натхніў будучыя пакаленні на стварэнне працягаў гэтай гісторыі.

Апошні ў шэрагу чатырох вялікіх кітайскіх раманаў — твор **Цао Сюэціна** (曹雪芹, 1715—1763) «**Сон у чырвоным цераме**» (红楼梦). Ён лічыцца вяршыняй кітайскай і значным творам сусветнай літаратуры. Раман распавядае нам гісторыю кахання паміж Цзя Бааюем і Лін Дайюй. Цзя Бааюй — высакародны і знакаміты юнак з роду Цзя, які адрозніваецца ад астатніх не толькі чароўным паходжаннем, але таксама выдатным жывым розумам, чулым сэрцам, што стварае рэзананс не толькі з грамадствам, але і з сям'ёй. Усё гэта прымушае юнака адчуваць сябе няўтульна ва ўласным палацы. Лін Дайюй ў рамане ўвасабляе ўсе незямное — яе вобраз увабраў у сябе лепшыя рысы знакамітых кітайскіх прыгажунь розных гістарычных эпох. Бааюй аддана любіць Лін Дайюй, але сам час супраць іх саюзу, бо гэты шлюб нявыгадны ні аднаму з бакоў.

Пачатак XX ст. у Кітаі стаў пачаткам новай кітайскай літаратуры. У 1917 годзе шмат вядомых кітайскіх пісьменнікаў апублікавалі артыкулы-звароты, у якіх заклікалі да рэфармавання слоўнай творчасці. Заходняя літаратура адыгрывала не апошнюю ролю ў развіцці маладой інтэлігенцыі тых гадоў. Яе прагрэсіўныя ідэі, матывы і дух былі прыняты, але, прайшоўшы праз прызму кітайскай культуры, яны ператварыліся ў нешта сапраўды ўнікальнае. Рашучы і канчатковы паварот у бок новай літаратуры адбыўся дзякуючы «Руху 4 мая» 1919 года.

Класічны кітайскі раман таксама называюць уся (武俠), што складаецца з іерогліфаў «武» ад «武术» (баявое майстэрства «ушу») і іерогліфа 俠 («ся» — герой). Такім чынам паказваецца, што персанажы твора на высокім узроўні валодалі баявым майстэрствам, а таксама траплялі ў звышнатуральныя сітуацыі.

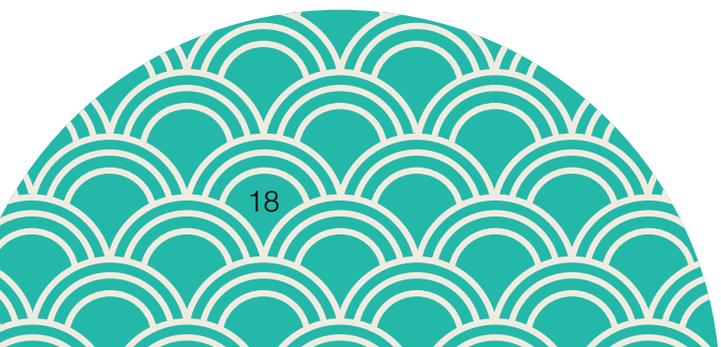
У 1919—1920-х гг. проза робіцца вядучым родам кітайскай літаратуры з прычыны сваіх невычэрпных магчымасцей і эксперымента з формай твора. Маладыя аўтары прапаноўваюць падумаць пра сэнс чалавечага жыцця, пра прыроду добра і зла, пра каханне, апісваюць нягоды простага народа. Найбольш яркія пісьменнікі гэтага часу — Лу Сінь і Лао Шэ Мао Дунь.

Сярод усёй пляяды выдатных пісьменнікаў асаблівай увагі заслугоўвае **Лао Шэ**. Адзін з першых маштабных твораў пісьменніка — фантастычны раман-антыўтопія «**Запіскі пра каціны горад**» (猫城记 1933). У 1937 годзе выйшаў раман «**Рыкша**» (骆驼祥子), у якім адлюстроўваецца лёс «маленькага чалавека» ў Кітаі. Галоўны персанаж рыкша Сянцзы, добры і працавіты чалавек, ідзе на змову з сумленнем, пад ударамі лёсу становіцца чэрствым і абыякавым да навакольных і ўрэшце рэшт гіне.

Яшчэ адзін раман Лао Шэ «**Казачнікі**» («Drum singers», 鼓书艺人, 1952) упершыню выдадзены на англійскай мове ў Нью-Ёрку, кітайскі варыянт рукапісу згубілі на доўгія гады. Толькі ў 1980 годзе ў Пекіне выйшла кніга на кітайскай мове. Тэма рамана — жыццё і дзейнасць прафесійных казачнікаў, галоўны герой — народны казачнік Фан Баоціна.

Пазней Лао Шэ, як і многія выбітныя кітайскія пісьменнікі, стаў ахвярай Культурнай рэвалюцыі (1966—1976). Змрочнае дзесяцігоддзе: закрывалі літаратурныя часопісы, тэатры, музеі, забаранялі некаторыя творы. Многіх пісьменнікаў абвясцілі контррэвалюцыянерамі і адправілі ў ссылку або на папраўчыя работы. Пісьменнікі наступных пакаленняў з глыбокім псіхалагізмам і трагізмам апісвалі падзеі таго часу.

Новае дыханне атрымала проза Ван Мэна і «літаратура шнараў», шырока распаўсюдзілася таксама плынь «пошуку каранёў» (Хань Шаогун, Мо Янь). XX стагоддзе стала складаным выпрабаваннем для

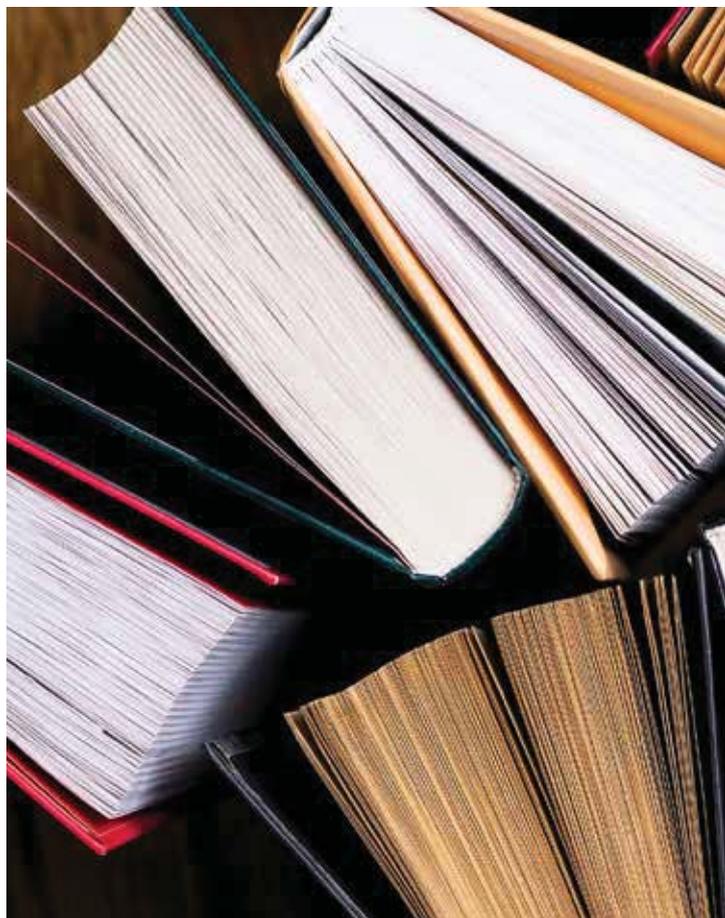

Кітая, а літаратура, нібы люстэрка, адбіва-
ла існуючыя змены.

Кітайская літаратура XXI стагоддзя пра-
цягвае традыцыі мінулых гадоў і злучае іх
з сучаснасцю. Варта сказаць пра феномен
сучаснай кітайскай літаратуры — інтэр-
нэт-літаратуру, якая ні ў чым не саступае
у таленце і запатрабаванасці друкаваным
творам.

Адзін з самых папулярных вэб-ра-
маністаў Кітая — **Чжу Хунчжы** — піша
пад псеўданімам «IET» (I Eat Tomatoes,
我吃西红柿), што перакладаецца як «Я ем
памідоры». Вядомым ён стаў, калі апублі-
каваў раманы ў жанры санс'я (мясцовы
эквівалент фэнтэзі) «Зорнае ператварэн-
не» (星辰变) і «Падобны да выгінастага
цмока» (盘龙). У кожным рамане дзейнічае
мноства персанажаў, падрабязна апісва-
юцца баявое і магічнае майстэрства. «Па-
добны выгінастаму цмоку» складаецца
з 21 тома і 800 глаў, «**Зорнае ператварэн-
не**» — з 18 тамоў і 681 главы. Творы дас-
тупныя ў інтэрнэце. Цяпер аўтар працуе
над сваім новым бестселерам — «Лорд
Сюэ Ян» (雪鹰领主), які атрымлівае ўсё
большую папулярнасць прыхільнікаў.

Больш падрабязна спынімся на пер-
шым папулярным вэб-рамане Чжу Хун-
чжы «Зорнае ператварэнне». Галоўны
герой — Цынь Юй, Трэці Прынц клана
Цынь кантынента Цяньлун. Цынь Юй з на-
раджэння не меў кантролю над уласнай
духоўнай энергіяй — даньцянь. Не ма-
ючы даньцяня, Трэці Прынц не мог прак-
тыкаваць баявое майстэрства, таму ва
ўзросце шасці гадоў бацька вымушаны
быў адправіць сына ў найбольш бяспеч-
нае месца свайго царства — Імглісты Па-
лац. Цынь Юй расце разумным і кемлівым
дзіцем, добрым, але пазбаўленым баць-
коўскай увагі і любові. Цынь Юй імкнец-
ца даказаць навакольным і самому сабе,
што здольны змагацца і абараняцца нават

Шматлікія інтэрнэт-
пісьменнікі пачыналі
раскрывацца метадам
«ад адваротнага»: яны
выкладвалі свае творы
на інтэрнэт-форумах
у рэжыме свабоднага
доступу — іх
папулярнасць ўзрастала
ў залежнасці ад колькасці
чытачоў і станоўчых
водгукаў. Падобную славу
складана ігнараваць,
таму і буйныя выдавецтвы
сталі прыслухоўвацца
да меркавання
карыстальнікаў інтэрнэту.

Літаратура ў Кітаі уплывае і на іншыя культурныя сферы. Многія раманы, як класічныя, так і сучасныя, экранізуюць. Разнастайнасць сюжэтаў кітайскай літаратуры дазваляе адаптаваць іх у коміксы (маньхуа), камп'ютарныя і настольныя гульні, разлічаныя на шырокую аўдыторыю. Гэта сведчанне павагі да ўласнай культуры і пераемнасці сярод жыхароў Кітая.

без здольнасці кантраляваць свой даньцянь і стаць першым майстрам звання «Сяньцянь». Трэці Прынц старанна трэніруе сваё цела фізічна, але не пакідае спробы кантраляваць ўнутраную энергію. Увесь гэты час яго суправаджае верны сябар — арол Сяо Хэй. Да свайго шаснаццацігоддзя Цынь Юй набыў ужо пэўныя ўменні, але іх недастаткова для будучай вайны, задуманай яго бацькам. У дзень, калі Трэці Прынц амаль страціў надзею дапамагчы сям'і, Сусвет адпраўляе на Зямлю метэарыт, аскепак ад якога знаходзіць Цынь Юй. Падзея цалкам змяняе ход гісторыі: дзякуючы «метэарытнай слязе», што злілася з целам прынца, ён можа кантраляваць сваю ўнутраную энергію. Аднак вялікая сіла прыносіць з сабой і вялікую адказнасць: на працягу рамана Цынь Юй спрабуе ўтаймаваць уласны дар, выратаваць сям'ю і даказаць, на што здольны чалавек.

Сярод кітайскіх вэб-раманістаў таксама варта вылучыць аўтара серыі прыгодніцкіх раманаў пра раскрадальнікаў грабніц **Сю Лэя** (徐磊). Письменник больш вядомы пад псеўданімам Наньпай Саньшу (南派三), што можна перакласці як «Трэці дзядзька паўднёвай школы». Гісторыка-фантастычны раман з элементамі хорару «**Запісы раскрадальніка грабніц**» (盜墓筆記) налічвае больш за дзевяць тамоў і апавядае пра наследнікаў «дзевяці сем'яў Чанша», выбраных яшчэ ў XIX ст. для даследавання рэліквій Кітая. Падзеі твора развіваюцца ў сучасным свеце і распавядаюць нам гісторыю маладога спадчынніка Пятай сям'і — У Се, які раскрывае таямніцы могілак ў пошуках рэдкіх рэчаў, а таксама трымае антыкварную краму. Падчас аднаго рэйда ён знаходзіць палатно з картай адной з таямнічых грабніц старажытнага Кітая. У Се звяртаецца па дапамогу да свайго дзядзькі У Саньшэня — прафесійнага археолага. Апошні, прадбачачы небяспеку, спрабуе адгаварыць пляменніка ад авантуры, але беспаспяхова.

Вераніка Жукавец,
выкладчыца кафедры
кітайскай філалогіі БДУ

Сучасная кітайская літаратура

Давайце прыгледзімся больш пільна да сучаснай кітайскай літаратуры. Ці ёсць што пачытаць малым, падлеткам і іх бацькам? На жаль, перакладаў на беларускую ці рускую мову небагата, і ўсё ж наступны шэраг твораў можна прапанаваць сучаснаму чытачу.

Раю пагартаць зборнік *«Кітайская літаратурная казка XX стагоддзя»*. Слова «казка» не павінна бянтэжыць, бо гэтая кніга — канцэнтраваны партрэт кітайскага грамадства мінулага стагоддзя з яго сацыяльнымі і культурнымі асаблівасцямі. Напрыклад, каменьчык па мянушцы Зярнятка дапамагае спачатку брукаваць вялікі гасцінец, а потым — складаць дамбу, чым вельмі ганарыцца. З такім жа натхнёным настроем некалі звычайныя кітайцы будавалі Новы Кітай. Ці вось вачыма чаравікаў пададзена складаная і несправядлівая сацыяльная структура кітайскага грамадства пачатку XX стагоддзя. А ў казцы «Дзед Мароз і Санта-Клаус» зусім нечакана сутракаюцца ўсходняе і заходняе светаадчуванне. Аўтары традыцыйна звяртаюцца да вобразаў жывёл і птушак, але не фантастычных, а рэальных: панда, малпа, алень, мышаня, котка, паўлін і іншыя. Фіналам такія казкі нагадваюць прыпавесці. Сярод аўтараў ёсць як прызнаныя мастакі слова, так і менш вядомыя, але значныя літаратары. Частка з іх — прафесійныя казачнікі, а частка — вядомыя пісьменнікі, чый шматгранны талент не мінуў такі жанр.

А калі больш цікавіць традыцыйная казка і ёсць жаданне параўнаць герояў старадаўніх і сучасных, пазнаёміцца з міфічнымі імператарамі, магамі-даосамі, злымі духамі-пярэваратнямі і чароўнымі птушкамі, звярамі і раслінамі, тады чытаем **«Казкі Кітая»**.

Кітайскі чытач добра знаёмы з творчасцю **Чжан Цян'і**. Яго вострая проза — для дарослага кола чытачоў. Але пісьменнік адзначыўся і ў дзіцячай літаратуры. Адзін з найбольш вядомых твораў для дзяцей — аповесць-казка **«Сакрэт каштоўнага гарбуза»**. Гісторыя знаёмая, тым больш што выйшаў аднайменны фільм, які ёсць у рускім дубляжу.

Маленькаму хлапчуку не хочацца займацца ў школе, выконваць дамашнія абавязкі, слухацца дарослых. Ён сустракае цудоўны гарбузік, які здзяйсняе жаданні і становіцца яго сябрам. Кніга кажа: мы не заўсёды ведаем, што нам сапраўды патрэбна, не ўсе нашы мары павінны ажыццяўляцца, ніхто акрамя самога чалавека, нават чароўныя сілы не здолеюць змяніць лёс. Сур'ёзныя пытанні раскрываюцца ў зразумелым і знаёмым жанры казкі.

Творы сучаснага пісьменніка **Цао Вэньсюаня** прымушаюць разважаць, вагацца, смуткаваць і ўсміхацца, уражваюць сваёй сур'ёзнасцю і даросласцю. Аўтар не гуляе ў цацкі з чытачом і не прапануе яму салодкую цукерку, а адразу вучыць жыццю: адказнасці, адданасці, любові, павазе да бацькоў, сяброўству — такім звычайным і адначасова складаным рэчам.

У 2005 годзе выйшла адна з найбольш вядомых кніг Цао Вэньсюаня — **«Бронза і Сланечнік»**. Падзеі адбываюцца падчас Культурнай рэвалюцыі, і тым больш пранікнёна выглядае на яе фоне гісторыя сяброўства дзяўчынкі з прыгожым імем Сланечнік і нямога хлопчыка па імені Бронза. Бацьку дзяўчынкі, скульптара, саслалі на працу ў вёску, дзе ён у хуткім часе памёр. Нягледзячы на галечу, дзяўчынку прытуліла сям'я Бронзы. Наколькі мы падобныя адно да аднаго? І колькі розныя? Кніга закранае пытанні выбару і адказнасці ў цяжкіх і неадназначных жыццёвых абставінах.

У рамане Цао Вэньсюаня **«Саламяная хата»** дзеянне адбываецца ў вёсцы. Галоўны герой Сансан і яго сябры — падлеткі на мяжы з дарослым жыццём. Аўтар

прымушае хлопца перанесці шмат пакут, але гэта толькі надае моцы характару Сансана. Ён бывае і свавольным, і нахабным, і добрым, і пяшчотным — увасабляе шчырае, поўнае мар і спадзяванняў юнацтва.

Пачатковая школа, куды ходзяць дзеці, — звычайны будынак з саламяным дахам. Але перасцелена яна не звычайнай рысавай ці пшанічнай саломай, а трыснягом з далёкага берага мора. І трыснёг гэты калыхаўся ў хвалях марскога паветра і высыхаў пад цёплым сонцам. «Саламяная хата» — аповед пра гарманічнае суіснаванне, сімбіёз чалавека і прыроды. Гісторыя пра цудоўнае месца, далёкае, рамантычнае, утульнае, якое чымсьці нагадвае казку.

Шэнь Шысі — вядомы майстар праяічных твораў пра жывёльны свет. Героі яго кніг надзелены чалавечымі якасцямі. Кніга **«Мара ваўчыцы»** — пра сям'ю ваўчыцы Цзылань. Яна засталася адна, бо яе любы, воўк Хэйсан, загінуў. У Цзылань нараджаюцца пяцёра ваўчанят, але адзін памірае, і яна вымушана адна выхоўваць трох сыноў і дачку. Увесь час яна песціць толькі адну мару: нехта з яе дзяцей стане важным воўчай зграі. Менавіта гэта было заповітным жаданнем і апошнім наказам Хэйсана. Дзеля сваіх ваўчанят Цзылань ахвяруе ўсім, нават жыццём. Чытач сумуе і спагадвае ваўчыцы, разумеючы, што насамрэч гэта гісторыя не пра ваўчыную зграю, а пра чалавечае грамадства, пра моц матчынай любові і неабсяжнасць яе гора, пра адказнасць перад блізкімі і пра законы выжывання ў свеце.

З упэўненасцю можна сказаць, што самы вядомы сёння за межамі краіны кітайскі пісьменнік — **Мо Янь**, уладальнік Нобелеўскай прэміі па літаратуры. Яго рэзанансны твор «Краіна віна» ці «Стаміўся нараджацца і паміраць», у якім адлюстравана будыйская ідэя наконт кола перараджэнняў, вартыя чытання, але іх аўдыторыяй мусяць быць дарослыя з вялікім чытацкім і жыццёвым вопытам. Каб пазнаёміцца з творчасцю выбітнага мастака слова, а праз яго і з найноўшай кітайскай літаратурай, раю прачытаць аўтабіяграфічную аповесць

«Перамены». Аўтар закранае ўсе перыяды свайго жыцця: дзіцячыя уражанні з вёскі, поўныя спадзяванняў юнацкія гады ў войску, разважлівасць і нават некаторы цынізм вопытнага літаратара... Усё адбываецца на фоне рэальных гістарычных падзей, якія, відавочна, таксама ўплываюць на фарміраванне пісьменніка. І ўсё гэта прыпраўлена самаіроніяй аўтара. Мо Янь не толькі назірае за уласнымі зменамі на працягу жыцця, але быццам прадказвае далейшыя культурныя змены ў грамадстве.

Асобнай увагі заслугоўвае маленькае апавяданне **«Хлебныя скарынкі»**, дзе Мо Янь раскрывае адвечную праблему бацькоў і дзяцей і традыцыйнае для кітайскай культуры паняцце «страты твару». Якое пачуцце найбольш прадуктыўнае для выхавання — сорам ці віна? Перад сабой ці перад соцыумам? Чаго сапраўды каштуюць хлебныя скарынкі?

Анастасія Букатая,
дацэнт РІКК БДУ

Вандроўка па Вялікім шаўковым шляху

У 125 г. да н.э. тагачасная сталіца Кітая — Лаян — была ўзбударажана весткай аб вяртанні пасля шматгадовай адсутнасці афіцэра палацавай варты Чжан Цяня. 12 гадоў таму таго адправіў імператар Удзі з пасольствам на Захад, каб ён знайшоў саюзнікаў у барацьбе з даўнім і магутным ворагам — плямёнамі гунаў. Чжан Цянь трапіў да гунаў ў палон, дзе правёў доўгія гады, збег, і, пераадолеўшы пустыні і горы Цэнтральнай Азіі, урэшце рэшт апынуўся ў Бактрыі (сучасная тэрыторыя Таджыкістана і Афганістана. — **Аўт.**). Аказалася, што там, далёка на Захадзе, існуе не менш развітая цывілізацыя са шматлюднымі гарадамі, добра апрацаванымі палямі, умелымі рамеснікамі і багатай самабытнай культурай. А на поўдні і далей на захадзе знаходзяцца яшчэ больш магутныя і багатыя краіны: Індыя, Іран і іншыя.

Весткі, прынесеныя Чжан Цянем, заахвацілі імператара Удзі ўсталяваць найпрост сувязь з краінамі Блізкага Ўсходу і Індыі. Дваццаць гадоў сышло на тое, каб разграміць гунаў, — і ў 104 г. да н.э. кітайская армія, пераадолеўшы пустыню Такла-Макан, перайшла горы Цянь-Шань і спусцілася ў Ферганскую даліну. Так быў адкрыты найвялікшы гандлёвы і культурны шлях Старажытнасці і Сярэднявечча — Вялікі шаўковы шлях, які ахапіў сваімі шматлікімі адгалінаваннямі ўвесь Стары Свет. Адно з адгалінаванняў — вакол Каспія — ішло да Чорнага мора, праз Волгу і Днепр даходзіла да земляў усходніх славян, продкаў сучасных беларусаў.

Дваццаць гадоў сышло на тое, каб разграміць гунаў, — і ў 104 г. да н.э. кітайская армія, пераадолеўшы пустыню Такла-Макан, перайшла горы Цянь-Шань і спусцілася ў Ферганскую даліну. Так быў адкрыты найвялікшы гандлёвы і культурны шлях Старажытнасці і Сярэднявечча — Вялікі шаўковы шлях, які ахапіў сваімі шматлікімі адгалінаваннямі ўвесь Стары Свет.

Сам шлях пачынаўся ў сталіцы Кітая Лаян, пазней — у размешчанай на 500 км на захад іншай сталіцы — Чан’ані (сёння — Сіань. — **Аўт.**). Тут, у сталіцы, збіраліся купецкія караваны, якія налічвалі да 10 тысяч вярблюдаў, коней, мулаў, наўючаных самымі разнастайнымі таварамі. У пачатку нашай эры арабскія і персідскія купцы адкрылі марскі шлях вакол Азіі, які стаў марскою часткай Шаўковага шляху.

Больш за ўсё везлі шоўку — зручнага для далёкіх перавозак, лёгкага і выключна дарагога ў Старажытнасці і Сярэднявеччы тавару. Цяжка ўявіць, якім сімвалам прэстыжу лічылася шаўковае адзенне ў Старажытным Рыме. Колькі сатыр было напісана рымскімі маралістамі, што высмейвалі аматараў пакарасавацца ў такіх модных строях!

Але караваны дастаўлялі на Захад і неапрацаваны шоўк-сырэц. З яго рамеснікі Бухары, Дамаска, Александрыі ткалі цудоўныя напаяўразрыстыя лёгкія тканіны, якія славіліся на ўсім Блізкім Усходзе і ў Еўропе, і адзенне з якіх так абурала тагачасных прыхільнікаў маральнасці. Толькі ў VI ст. двум візантыйскім манахам пашанцавала таемна вывезці з Кітая ў Візантыю коканы шаўкапрада, паклаўшы пачатак шаўкаводству спачатку на Блізкім Усходзе, потым у Еўропе.

Але шоўк быў толькі адным з многіх тавараў, што прывозілі з Кітая. Везлі і ўслаўлены кітайскі фарфор, посуд з якога ў Заходняй Еўропе цаніўся літаральна на вагу золата. Толькі ў пачатку XVIII ст. пры двары князя Саксоніі Аўгуста (таксама і караля Рэчы Паспалітай) змаглі разгадаць сакрэт яго вытворчасці. З Сярэдняй Азіі ў Кітай прыганялі табуны лепшых у свеце пародзістых скакуноў. Прывозілі зброю, баваўняныя тканіны, вырабы рамеснікаў.

Але значэнне Шаўковага шляху было значна шырэйшае, чым проста абмен таварамі. З Кітая на Захад патрапілі рэчы, без якіх мы проста не ўяўляем гісторыю і штодзённасць. Гэта перш за ўсё папера — галоўны пісчы матэрыял, без якога проста немагчымым з’яўляецца выданне кніг і назапашванне ведаў. Гэта порах, што перавярнуў ўсю ваенную справу. І нарэшце компас — без яго нельга рабіць далёкія заакіянскія падарожжы. У адной са сваіх работ Карл Маркс назваў вынаходжанне компаса, пораху і паперы адной з найважнейшых умоў фарміравання капіталістычнай цывілізацыі Заходняй Еўропы. Гэта так, але ж вынайшлі іх кітайцы!

З Кітая на Захад патрапілі рэчы, без якіх мы проста не ўяўляем гісторыю і штодзённасць. Гэта перш за ўсё папера — галоўны пісчы матэрыял, без якога проста немагчымым з’яўляецца выданне кніг і назапашванне ведаў. Гэта порах, што перавярнуў ўсю ваенную справу. І нарэшце компас — без яго нельга рабіць далёкія заакіянскія падарожжы.

Дзякуючы Шаўковаму шляху кітайская цывілізацыя ўзбагацілася дасягненнямі іншых культур. Па ім у Кітай трапілі прапаведнікі будызму, які з часам стаў неад'емнай часткай кітайскай духоўнай культуры.

Дзякуючы Шаўковаму шляху кітайская цывілізацыя ўзбагацілася дасягненнямі іншых культур. Па ім у Кітай трапілі прапаведнікі будызму, які з часам стаў неад'емнай часткай кітайскай духоўнай культуры. Цікава, што да распаўсюджвання будызму кітайцы не ведалі пра існаванне львоў, а калі даведаліся са святых тэкстаў, скульптуры львоў сталі папулярным упрыгожаннем храмаў і будынкаў, хаця кітайцы ў той час маглі меркаваць аб іх абліччы толькі з кнігі! А цыкл кітайскіх казак пра цара малпаў — Сунь Укуна — яўна ствараўся пад уплывам вобраза цара малпаў з вялікага індыйскага эпаса «Рамаяна».

У VII ст. будыйскі манах Сюань Цзан здзейсніў 17-гадовае падарожжа ў Індыю. Ён шукаў і збіраў святыя кнігі будызму, але пры гэтым вывучаў усё, што траплялася на яго шляху: гарады, расліны, жывёл, але перш за ўсё жыццё людзей у краінах,

Аднак і яны многае атрымалі з Захаду. Адтуль былі завезены вінаград, фасоля, гранат, грэцкі арэх, інжыр і іншыя культурныя расліны. У Кітаі з'явіліся музычныя інструменты, відавочна, іранскага паходжання. Кітайскія рамеснікі выкарыстоўвалі рамесныя прыёмы, запазычаныя ў сваіх заходніх субратаў.

Ды не хлебам адзіным жыве чалавек. Дзякуючы Шаўковаму шляху кітайская цывілізацыя ўзбагацілася дасягненнямі іншых культур.

якія наведваў. Яго запіскі пра падарожжа на Захад былі і застаюцца найбольш каштоўнай крыніцай звестак пра краіны і народы Цэнтральнай Азіі і Індыі.

Пазней большае значэнне атрымаў марскі шлях з Кітая ў Індыю і на Бліжні Усход. Хоць марскі шлях вакол Азіі значна даўжэйшы за сухапутны, а марскія падарожжы таго часу былі звязаны са шматлікімі небяспекамі, такая «вандроўка» мае свае перавагі. Невялікі карабель вязе столькі груза, як і цэлы караван. І нават самыя вынослівыя вярблюды маюць патрэбу ў адпачынку, у той час як судна ў спрыяльны сезон можа плыць дзень і ноч.

У нейкі момант гэта зразумелі і кітайскія кіраўнікі. У пачатку XV ст. імператар Юнлэ арганізаваў серыю марскіх экспедыцый у Індыйскі акіян на чале з адміралам Чжэн Хэ. Падчас гэтых плаванняў кітайскія мараплаўцы дасягнулі берагоў Аравіі і Афрыкі, адкуль прывезлі ў падарунак імператару жырафа.

Але потым кіраўнікі Кітая вырашылі адмовіцца ад далёкіх экспедыцый і больш за чатыры стагоддзі праводзілі палітыку самаізаляцыі. Затым надышло стагоддзе нацыянальнага прыніжэння, калі кітайскі народ стаў аб'ектам эксплуатацыі з боку магутных дзяржаў, што скончылася пасля стварэння Кітайскай Народнай Рэспублікі ў 1949 годзе.

З 80-х гадоў XX ст. Кітай праводзіць палітыку рэформ ва ўсіх сферах жыцця. Іх вынікам стала ператварэнне краіны ў вялікую эканамічную дзяржаву, месца і ўплыў якой у свеце ўсё больш узрастае. Кітайскае кіраўніцтва робіць усё, каб пашырыць эканамічныя, палітычныя, культурныя сувязі з усімі краінамі свету. У новых умовах па-новаму стала пытанне аб адраджэнні Вялікага Шаўковага шляху — серыі праектаў, якія маглі б вывесці адносіны Кітая са светам на новы ўзровень.

Афіцыйная назва праектаў «Эканамічны пояс Шаўковага шляху» і «Марскі шаўковы шлях XXI стагоддзя» — «Адзін пояс — адзін шлях». У рамках праекта мяркуецца стварэнне трох эканамічных калідораў, якія пройдуць скрозь кантынент, паўтараючы маршруты старажытнага Шляху як па сушы, так і па моры.

Значная роля адводзіцца нашай краіне. 14—15 мая 2017 года ў Пекіне прайшоў першы форум высокага ўзроўню па міжнародным супрацоўніцтве ў межах стратэгіі «Адзін пояс — адзін шлях» з удзелам лідэраў дзясяткаў краін, адным з якіх быў і Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь. Выступаючы на пасяджэнні «круглага стала» кіраўнікоў дзяржаў, ён адзначыў, што глабальныя ініцыятывы «Адзін пояс — адзін шлях» — гэта не проста ідэя эканамічнага партнёрства, а перш за ўсё глыбокая аб'яднальная філасофія міжнароднага супрацоўніцтва.

Рэалізуючы прынцыпы праекта, Беларусь і Кітай разам прасоўваюць праект індустрыяльнага парку «Вялікі камень». Ён будзецца як горад будучыні — экалагічны, інавацыйны і камфортны для працы і жыцця. Парк размяшчаецца ў 25 кіламетрах ад Мінска. Пад яго адвялі больш за 8 тысяч гектараў на тэрыторыі Смалявіцкага раёна паміж Пятровіцкім вадасховішчам і Нацыянальным аэрапортам. Тут плануюць пабудаваць высокатэхналагічныя прадпрыемствы. Праект разлічаны на дзесяцігоддзі, і яго плён змогуць спазнаць будучыя пакаленні.

Вадзім Адзярыха,
дацэнт кафедры мовазнаўства і краіназнаўства Усходу
факультэта міжнародных адносін БДУ

«Вялікі камень»

Маладыя і вопытныя спецыялісты, што кіруюцца здаровымі амбіцыямі, задаюць сабе пытанне: як спалучыць прыемную і цікавую працу з добрай аплатай? Пошук часта прыводзіць ў сферу інфармацыйных тэхналогій ці фінансавых паслуг. А што рабіць тым, каго гэтыя сферы не прыцягваюць?

Атрымаць добрую, цікавую працу тысячам спецыялістаў дапаможа індустрыяльны парк «Вялікі камень». Тут плануюць стварыць больш за сто тысяч новых працоўных месцаў. Але гэта ў будучыні, хоць і бліжэйшай. А што адбываецца там цяпер?

Кітайска-Беларускі індустрыяльны парк — гэта 91,5 км² з асаблівым прававым рэжымам і камфортнымі ўмовамі вядзення бізнесу. Ён знаходзіцца за 25 кіламетраў ад Мінска ва ўнікальным прыродным комплексе, непадалёк ад міжнароднага аэрапорта, чыгуначных шляхоў, транснацыянальнай аўтамабільнай магістралі Берлін—Масква. На тэрыторыі парка размесцяць вытворчыя і жылыя зоны, офісныя і гандлёва-забаўляльныя комплексы, фінансавы і навукова-даследчы цэнтры. Так што гэта? Фактычна сучасны міжнародны эка-горад з акцэнтам на высокатэхналагічную і канкурэнтаздольную інавацыйную вытворчасць.

Сёння гэта дынамічны праект, які хутка развіваецца. Настолькі хутка, што планы развіцця карэктуюць двойчы ў год. Так, на год раней за план мусяць скончыцца першы этап будаўніцтва. А планы ўражваюць! Новы горад па плошчы (112 км²) саступае толькі шасці гарадам Беларусі — сталіцы і абласным цэнтрам. На тэрыторыі плануюць пабудаваць жылыя будынкі, паліклініку, школы, дзіцячы садок.

Рэзідэнтамі парку сталі кампаніі не толькі з Беларусі, але і з Кітая, ЗША, Аўстрыі, Германіі, Літвы. Тут будуць працаваць спецыялісты ў сферы станка- і прыборабудавання, электронікі, оптыкі, фатонікі, медыцынскай тэхнікі і абсталявання, тонкай хіміі, лагістыкі.

Пра такія праекты хочацца ведаць наступнае: як яны паўплываюць на эканоміку краіны? Здавалася б, умовы парку выключаюць яго з фарміравання бюджэту краіны. Але ўсё не так проста. Тут запатрабаваны амаль ўсе напрамкі абслуговага бізнесу: транспартныя паслугі, арганізацыя харчавання, мытнае афармленне, юрыдычнае суправаджэнне, перакладчыцкія і кансультацыйныя паслугі, друкарня і іншае. Праз гэтыя паслугі ў бюджэт краіны паступіла ўжо больш за 35 млн долараў.

Калі мы гаворым пра навуку, то часцей за ўсё не думаем, што гэта сапраўдны бізнес. Але тут навука і бізнес — сінонімы: у Індустрыяльным парку будзе пабудаваны Цэнтр камерцыялізацыі навуковых дасягненняў. Таму што навука — гэта не толькі тое, што мае месца ў лабараторыях.

І гэта ўсё — планы толькі першага этапу (да 2020 года).

У 2018 годзе пачалі распрацоўваць канцэпцыю і дэталёвы план наступнага этапу. Як правіла, новыя праекты ідуць на стыку некалькіх дысцыплін. Таму цяпер распрацоўваюць новыя патрабаванні: атрыманне дуальнай адукацыі і распрацоўка праграмы дваіх дыпламаў. Што гэта такое? Дуальная адукацыя прадагледжвае навучанне, калі тэарэтычная частка падрыхтоўкі адбываецца на базе адукацыйнай арганізацыі, а практычная — на працоўным месцы. Добра, ці не так?

Вы адразу вучыцеся на працоўным месцы, што дае неабходны вопыт. Праграма двойных дыпламаў прадугледжвае падвойнае залічэнне ў ВНУ. Гэта тое, што стала неабходным, калі дысцыпліны пачалі перакрывацца і сутыкацца адна з адной.

Некаторыя праекты ўжо вядомыя. Напрыклад, чыгуначны мультымадальны тэрмінал з Дуйсбургскім рачным портам, сучасная чыгуначная камунікацыя ў напрамку Еўропа — Кітай. Стаўка на высокатэхналагічнасць вытворчасці з'яўляецца нязменнай.

Сёння будуць прадпрыемствы па вытворчасці лазернага абсталявання на аснове аптыка-валаконных тэхналогій з удзелам найбуйнейшых навуковых інстытутаў у гэтай сферы, а таксама арганізуюць вытворчасць кампазітных матэрыялаў на аснове тэхналогіі нямецкага Dieffenbacher і Інстытута хімічных тэхналогій. Вырабы з іх шырока выкарыстоўваюць на такіх гігантах прамысловай індустрыі, як BMW, AUDI, Daimler. Пакуль гэтыя асобныя праекты і адзінкавыя кантакты з інвестарамі з Еўропы і ЗША. Але ўсё толькі пачынаецца. У прыярытэце парку тэхналогіі smart, рэабататэхніка, новыя сродкі перамяшчэння, медыцынскае абсталяванне, матэрыялы і інструменты, нана-назапашвальнікі энергіі, новыя матэрыялы, 3D-біадрук і іншыя праекты будучыні.

Кірыл Карацееў,
СЗАТ «Кампанія па развіцці індустрыяльнага парку»

Чжу Хунчжы

Цынь Юй

Урывак з вэб-рамана «Зорнае ператварэнне»

Гэта быў адзін з тых суровых зімовых дзён, калі пасля багатага снегападу сталіца Янь нібы пакрылася серабрыстай коўдрай. Горад быў настолькі вялікі, што мог змясціць некалькі мільёнаў жыхароў. Менавіта па гэтай прычыне той, хто кантраляваў тры Усходнія правінцыі, сам Заваёўнік Усходу, Лорд Цынь Дэ, выбраў сталіцу Янь месцам сваёй рэзідэнцыі.

Брама палаца Заваёўніка Усходу была шырока адчынена і днём, і ноччу. Яна была настолькі вялікая, што праз яе лёгка маглі прайсці шэсць ці сем чалавек адначасова.

Паабапал галоўнага ўвахода стаялі два высокія, пад два метры ростам, і магутныя, як скала, воіны. Сваімі халоднымі вачыма яны пільна сачылі за мінакамі, а за іх шырокімі, нібы ў тыграў, спінамі меліся гіганцкія крывава-чырвоныя мячы. Здавалася, што кожны меч быў даўжынёю не менш чым паўтара метра. Зіма ў гэтым годзе выдалася сапраўды халоднай, снег быў паўсюль, рэкі пакрыліся лёдам, а людзі, баючыся марозу, не выходзілі з хат. Толькі два магутныя воіны, аголеныя па пояс, нерухома стаялі.

Але не гэта было самым дзіўным. Куды большы страх выклікала тое, што па абодва бакі ад кожнага стражніка знаходзіліся лютыя тыгры. Іх поўсць пералівалася вогненна-чырвоным колерам, а ў даўжыню яны былі два метры. Іх пругкія, падобныя да бізуноў хвасты скалыналі паветра ўдарамі, а змрочныя вочы выпраменьвалі халодны бляск. Гэта былі так званыя Лютыя тыгры.

Раптам з палаца Лорда Заваёўніка Усходу выйшлі яшчэ два стражнікі. Кожнага з іх суправаджаў адзін з лютых тыграў. Мабыць, яны прыйшлі на змену варты. Было заўважна, што ўсе, хто не жыве ў маёнтку, — арыстакраты з уплывовых сем'яў ці простыя насельнікі горада Янь — стараліся абыходзіць гэта месца бокам.

Унутры палаца размяшчаўся маленькі сад. На каменным зэдліку сядзеў мужчына сярэдняга веку ў зялёнай вопратцы, а на каленях у яго — чароўны маленькі хлопчык. Навокал іх стаялі дванаццаць чалавек. І няважна, былі то старцы, прыгожыя панны ці юнакі — усе яны былі апрануты ў ліловае.

— Бацька, навошта ты паклікаў так шмат настаўнікаў? — спытаў шасцігадовы Цынь Юй, што сядзеў на каленях мужчыны. Перакатваючы сняжок з рукі ў руку, хлопчык з сумневам глядзеў на свайго бацьку.

Цынь Дэ пшчотна паглядзіў сына па галаве, а затым глянуў на дванаццаць чалавек перад сабой і спытаўся ў іх:

— Вы навучалі Юй-ера¹ некаторы час. Раскажыце мне ўсё, што вы думаеце.

Настаўнікі абмяняліся позіркамі, а затым стары з сівой барадой зрабіў плаўны крок наперад:

— Ваша Вялікасць, дазвольце мне сказаць. Кожны з нас уважліва назіраў за Трэцім Прынцам. І хай ён праяўляе некаторую цікавасць да патаемных і старажытных ведаў, яго зусім не цікавяць кіраванне і дзяржаўная справа. Таму, мы лічым, Трэці Прынц не здольны стаць ідэальным кіраўніком.

Такая выснова магла здацца паспешлівай, бо настаўнікі правялі з хлопчыкам ўсяго некалькі дзён. Аднак у Цынь Дэ не было прычын сумнявацца ў гэтых людзях. Уздыхнуўшы, Лорд Заваёўнік Усходу паглядзеў на сына, які нічога не падазраваў, а затым вымучана ўсміхнуўся:

— Так, Юй-ер ўвесь пайшоў у сваю маці. Яго зусім не цікавіць ўлада гэтага свету. Але калі казаць пра баявое майстэрства, то... — не дагаварыўшы, Цынь Дэ спыніўся, каб узмахнуць рукой і сказаць: — Мусіць, гэты час адняў у вас шмат сіл. Цяпер вы можаце пакінуць замак.

¹Юй-ер — далікатны зварот бацькі да сына (ад старэйшага да малодшага), скарачэнне ад поўнага імя.

— Ваша Вялікасць, мы сыходзім! — дванаццаць чалавек у ліловай вопратцы пакланіліся адначасова і адзін за адным пакінулі садок.

Цяпер у садзе засталіся толькі Цынь Дэ і Цынь Юй. Бацька яшчэ некаторы час маўчаў, напружана пазіраючы на сына і думаючы пра нешта сваё. Цынь Юй у свае шэсць гадоў не быў здольны зразумець прычыны яго разважанняў.

«Пра што думае бацька? Чаму ён нічога не кажа?»— здзіўляўся Цынь Юй. Хлопчык быў разумны і не жадаў непакіць бацьку сваімі пытаннямі. З таго часу, як памерла мама, бацька і два старэйшыя браты сталі для яго самымі важнымі людзьмі.

Час ішоў, а Цынь Дэ ўсё яшчэ маўчаў. Цынь Юй таксама спакойна і ціха сядзеў на каленях бацькі.

Раптам пачуўся крык жураўля.

Да іх ляцеў белы Боскі журавель. На спіне птушкі сядзеў вытанчаны мужчына сярэдняга веку. У адно кароткае імгненне Боскі журавель прызямліўся.

— Брат Фэн, з даньцянам Юй-ера нешта не так! Можа, ты ведаеш шляхі... — адно пабачыўшы гасця, запытаўся Цынь Дэ.

Фэн Юйцзы адразу зразумеў пачуцці Цынь Дэ: ён занадта добра ведаў свайго блізкага сябра. Ён змог толькі ўздыхнуць і сказаць:

— Ваша Вялікасць, як я казаў раней, Юй-ер не здольны авалодаць духоўным баявым майстэрствам. Яго незвычайны даньцянь не можа назапашваць унутраную энергію, таму ён не засвоіць гэтага майстэрства. Яго даньцянь такі з самага нараджэння, што вельмі рэдка, — корань усіх праблем менавіта ў гэтым. Тым часам нават я, Фэн Юйцзы, не ведаю ніводнага спосабу рашэння праблемы.

Пачуўшы гэты вердыкт, Цынь Дэ зноў сеў і паглыбіўся ў роздумы.

— Бацька, што такое ўнутраная энергія? І чаму мой даньцянь не можа яе назапашваць? І ўсе гэтыя настаўнікі толькі што, яны казалі нешта пра ўладу?.. Што гэта значыць? — шырока расплюшчыўшы вочы, спытаў шасцігадовы Цынь Юй.

Ён ясна памятаў нядаўна сказаныя словы. Цынь Дэ толькі горка ўсміхнуўся, але змог ласкава вымавіць:

— Юй-ер, табе не варта забіваць сваю галаву такой колькасцю пытанняў. Ты ж не надта хацеў гэтаму вучыцца. Замест вучобы ты б з радасцю паехаў у Туманны Палац у гарах, ці не так?

Толькі пачуў хлопчык гэтыя словы, вочы яго заззялі, нібы зоркі ў начным небе:

— Ах, так мне больш не трэба чытаць гэтыя сумныя кніжкі? Туманны Палац... Я люблю яго гарачыя крыніцы! Я вельмі люблю глядзець на зорнае неба у тых месцах, а яшчэ я вельмі люблю сустракаць там святанні.

— Добра, добра, Юй-ер, — усміхнуўся Цынь Дэ, — а хочаш, я аддам Туманны Палац табе? Я таксама дам табе тысячу самых лепшых салдат. А калі раптам нешта спатрэбіцца, ты павінен будзеш абавязкова сказаць пра гэта свайму бацьку.

— Гэта так добра! Цяпер Туманны Палац будзе належаць мне! Я змагу кожны дзень купацца ў гарачых крыніцах. Не магу дачакацца! — прамовіў Цынь Юй, шчочкі якога пачырванелі.

Цынь Дэ змучана ўсміхнуўся, але сын зноў нічога не заўважыў.

— Калі ты шчаслівы, то гэта ўсё, што мне трэба ведаць. Юй-ер, ідзі спаць, ты павінен як след выспацца. Як толькі будзеш гатовы адправіцца ў Туманны Палац, скажы пра гэта дзядулю Ляню, — сказаў Цынь Дэ, паглядзіўшы сына па галаве.

— Пакуль, бацька. Да пабачэння, дзядзька Фэн! — Цынь Юй памахаў ім, пасля чаго пайшоў у свой пакой.

Цынь Дэ ўсміхнуўся, гледзячы на сына. Але хутка яго твар стаў халодным і суровым, цела скаланулася, ператвараючыся ў зялёную смугу і знікаючы прэч з надворка. Фэн Юйцзы знік услед за ім, нібы лёгкае пёрка.

Бін Сінь

Мандарынавы ліхтарык

Было гэта больш за дзесяць гадоў таму. Адночы напярэдадні Свята Вясны, у другой палове дня, я прыехала ў прыгарад Чунціна, каб наведаць сяброўку. Яна жыла над будынкам мясцовай вясковай управы. Паднялася па саліднай змрочнай лесвіцы, зайшла

ў памяшканне, дзе я ўбачыла квадратны стол, некалькі бамбукавых зэдлікаў і тэлефонны апарат на сцяне, зноў прайшла крыху далей — і вось пакой, дзе жыла мая сяброўка, адзелены звонку толькі фіранкай. Яе не было дома, на стала перад акном ляжала запіска: ёй раптоўна спатрэбілася выйсці, я мушу яе пачакаць.

Я прысела за стол, узяўшы газету, і неспадзявана пачула, як са стогнам адчыніліся драўляныя дзверы ў прырэднім пакоі. Праз некаторы час зноў пачула, як нехта перасоўвае адзін з тых бамбукавых зэдлікаў. Я адхінула фіранку і ўбачыла малую дзяўчынку, гадоў васьмі-дзесяці, з хваравіта худым і бледным тварам, з пасінелымі ад марозу вуснамі, кароткімі валасамі, апранутую ў зношаныя кофту і штаны, абутую ў плеценыя з саломы сандалі. Яна якраз узлезла на зэдлік і пацягнулася за тэлефоннай трубкай, але ўбачыла мяне і, быццам спужаўшыся, прыняла руку. Я спытала яе: «Табе трэба патэлефанаваць?» Спаўзаючы, яна паківала галавой, патлумачыўшы: «Мне трэба бальніца ХХ, я шукаю доктарку Ху, маю маму толькі што моцна званітавала крывёй!». Я запытала: «Ці ведаеш ты нумар бальніцы ХХ?» Яна адмоўна патрэсла галавой: «Я якраз хачу спытаць на тэлефоннай станцыі...» Я хутка знайшла нумар шпіталю ў тэлефоннай кнізе, што была побач, і зноў запыталася: «Калі знайду доктарку, да каго прасіць яе прыйсці?» Яна адказала: «Табе трэба толькі сказаць, што ў сям'і Ван Чуньлінь захварэлі — яна і прыйдзе».

Калі я дазванілася, яна расчулена падзякавала мне, развярнулася ды пайшла. Наўздагон я спыталася ў яе: «Ці далёка твой дом?» Паказаўшы на двор

Аўтар гэтага апавядання-эсэ — вядомая кітайская пісьменніца і паэтка Бін Сінь. Яна нарадзілася ў 1900 годзе і пражыла аж 99 гадоў. Аповед напісаны ў 1957 годзе і адлюстроўвае час напрыканцы Антыяпонскай вайны, а дакладней 1945 год, і цяжкае становішча Кітая, калі ён яшчэ не стаў вядомай нам КНР, а перажываў пераход ад манархіі да рэспублікі. З кантэксту становіцца зразумелым, што цяжкае становішча сям'і дзяўчынкі не ў апошнюю чаргу звязана з рэвалюцыйнай дзейнасцю яе бацькі. Мандарынавы ліхтарык увасабляе надзею на светлую будучыню. І, безумоўна, паказальна, што гэты сімвал сваімі рукамі робіць менавіта дзіця, маленькая дзяўчынка, але такая неспадзявана спакойная і не па ўзросту дарослая. І запалілі гэты ліхтарык недарэмна напярэдадні самага важнага традыцыйнага Свята Вясны — кітайскага Новага Года. Нягледзячы на пэўны сум, які прасочваецца паміж радкоў, гэта ўсё ж такі аповед са шчаслівым канцом, бо «ў нас ва «ўсіх» усё будзе «добра»!»

Цікава, што да пачатку ХХ стагоддзя адсутнічала нават уяўленне пра неабходнасць дзіцячай літаратуры. Малеча і падлеткі вучыліся на традыцыйных канфуцыянскіх канонах, і адчувальнай розніцы паміж дарослай і дзіцячай кнігай не існавала. Грамадства адразу выходзіла сталага чалавека. Творы менавіта для дзіцячай аўдыторыі з'явіліся ў Кітаі толькі ў пачатку ХХ стагоддзя, а менавіта гэта былі пераклады апавяданняў і казак замежных пісьменнікаў. Кітайская літаратура адгукнулася такімі вядомымі для сённяшняга кітайца творамі, як «Пудзіла» Е Шэньтао, «Лісты да маладых чытачоў» Бін Сінь і інш.

праз акно, яна адказала: «Якраз пад тым вялікім дрэвам жоўтага глогу, што ў горнай цясніне, раз — і тут». Скажаўшы так, патупала ўніз — туп-туп-туп.

Я вярнулася ў пакой. Ад пачатку да канца прачытаўшы газету, узяла зборнік «Трыста вершаў дынастыі Тан», прачытала палову, як ужо сцямнела, а сяброўка яшчэ не вярнулася. Засмуткаваўшы, паднялася і, прыглядаючыся да горнага краявіду за акном, невыразнага ў густым тумане, убачыла маленькую хацінку пад глогам, і раптам мне захацелася наведаць тую дзяўчынку і яе хворую маці. Спусціўшыся, купіла ля брамы пару вялікіх чырвоных мандарынаў, сунула ў пакет, і, прайшоўшы па перакошанай брукаванцы, апынулася каля ўвахода ў хацінку.

Я ціхенька пастукала — тая самая дзяўчынка выйшла адчыніць дзверы. Яна падняла галаву, убачыла мяне і спачатку здранцвела, а потым усміхнулася, і, махнуўшы рукой, запрасіла мяне ўвайсці. Памяшканне было вельмі малое і цёмнае; на прыхінутай да сцяны драўлянай лаўцы, роўна выцягнуўшыся, з заплюшчанымі вачыма ляжала яе маці — пэўна, заснула. На коўдры меліся стракатыя крываваыя плямы. Яна адхінулася ўбок, відаць былі толькі рассыпаныя па твару валасы і вузел на патыліцы. Ля дзвярэй знаходзілася маленькая вугальная печка, зверху стаяў гаршчэчак, ад якога ішло слабое цяпло. Дзяўчынка прыняла ад печы маленькі эдлік і прапанавала мне сесці, сама прысела на кукішкі побач, няспынна паглядаючы на мяне. Я ціхенька запытала: «Доктар прыходзіла?» Яна сказала: «Прыходзіла, зрабіла маме ўкол... Цяпер ёй добра». Быццам супакойваючы мяне, прамовіла: «Не хвалюйся, заўтра раніцай доктар яшчэ прыйдзе». Я спыталася: «Яна ела што-небудзь? Што ў гаршчэчку?» Дзяўчынка з усмешкай прамовіла: «Батат на рысавым адвары — наша святочная страва да навагодняга стала». Я ўспомніла, што прынесла мандарыны, дастала і паклала на нізенькі столік побач з ложкам. Яна не вымавіла ані гуку, толькі, працягнуўшы руку, узяла самы вялікі і ножыкам адрэзала кавалак, а большую частку, лёгка заціснуўшы, пачала круціць паміж далонямі.

Я шэпам спытала: «Дома яшчэ хто-небудзь ёсць?» Яна адказала: «Нікога, мой бацька пайшоў на двор...» Больш яна нічога не сказала, толькі не спяшаючыся, выцягнула з мандарынавай скуркі мякіш і паклала побач з мацінай падушкай.

Вуглі ў печы ледзьве мігцелі, паступова надыходзіў змрок, звонку стала зусім цёмна. Калі я паднялася, каб пайсці, яна затрымала мяне. Надзвычай спрытна ўцягнула пяньковую нітку ў вялізную іголку і з усіх бакоў прашыла-апрунула мандарынавы кубачак так, што ён стаў падобны да маленькага кошыка, падвесіла на маленькі бамбукавы дубчык, да таго ж узяла з падаконня зусім куртаты агарак свечкі і, прыстасаваўшы яго ўнутры, перадала мне са словамі: «Сцямнела, на дарозе слізка, хай гэты мандарынавы ліхтарык свеціць табе, калі будзеш падымацца ўгору!»

З захапленнем прыняўшы падарунак, я падзякавала, яна ж пайшла праводзіць мяне ажно за браму. Я не ведала, што лепей сказаць, а дзяўчынка зноў, быццам супакойваючы мяне, прамовіла: «Неўзабаве мусіць вярнуцца бацька. Тады маме адразу стане лепей». Яна намалювала перад сабой ручкай кола і сціснула мае рукі: «У нас ўсіх усё будзе добра!» Было відавочна, што гэта «ўсе» ўключае і мяне.

Несучы перад сабой па-майстэрску зроблены мандарынавы ліхтарык, я памаленьку ішла ў прыцемках і ў сырасці горнай дарогі. Насамрэч туманнае

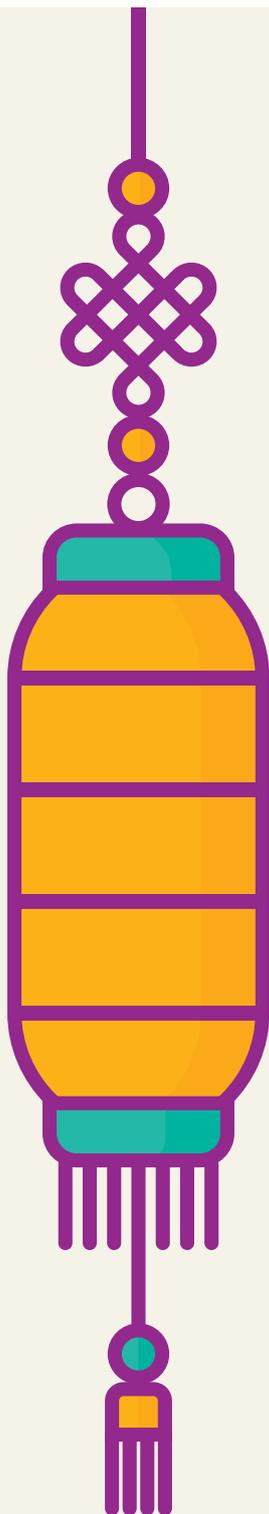
зьянне мандарынавага ліхтарыка не магло свяціць занадта далека, але вытрымка, смеласць, аптымізм гэтай дзяўчынкі натхнілі мяне, і здавалася: наперадзе — бясконцае святло.

Мая сяброўка вярнулася. Ubачыўшы ў мяне мандарынавы ліхтарык, адразу запыталася, адкуль гэта я. На што я адказала, што была ў Ван Чуньлінь. Яна падзівілася: «Ван Чуньлінь? Таго цесляра? Адкуль ты яго ведаеш? У мінулым годзе ў медыцынскім вучылішчы, што пад гарой, схапілі некалькі студэнтаў, палічыўшы за камуністаў, а пазней прапаў і след Ван Чуньліня, кажуць, ён як сувязны звычайна перадаваў ім лісты...»

Ноччу я пакінула тую горную вёску і болей нічога не чула пра дзяўчынку і яе маці.

Аднак з таго часу, кожны раз напярэдадні Свята Вясны, я заўсёды прыгадваю мандарынавы ліхтарык. Мінула дванаццаць гадоў, бацька той дзяўчынкі, пэўна, даўно вярнуўся. І маме таксама павінна стаць добра. Таму што ў нас ва «ўсіх» усё «добра»!

Пераклад Анастасіі Букатай,
дацэнта РІКК БГУ

Сярод сучасных кітайскіх пісьменнікаў, якія пішуць творы для дзяцей, выбітная фігура — Цао Вэньсюань. На рускую мову перакладзены цэлы шэраг яго твораў. Гэта раманы «Саламяная хата», «Бронза і сланечнік», «Сімі», «Хата з чырвонай чарапіцай» і іншыя. Кнігі Цао Вэньсюаня — для дзяцей і падлеткаў, але кожны дарослы пазнае ў героях сябе і крыху за суме.

Цао Вэньсюань нарадзіўся ў 1954 годзе ў Пекіне. Акрамя таго, што на Радзіме пісьменнік атрымаў мноства ўзнагарод і прэмій, у 2016 годзе яго творчасць адзначана Прэміяй імя Г. Х. Андэрсена, так званай дзіцячай Нобелеўскай прэміяй па літаратуры. Акрамя таго, правакацыйнай можа падацца серыя кніг пад агульнай назвай «Дзін Дзін і Дан Дан», дзе аўтар кідае своеасаблівы выклік грамадству, бо галоўнымі героямі з'яўляюцца разумова адсталыя браты.

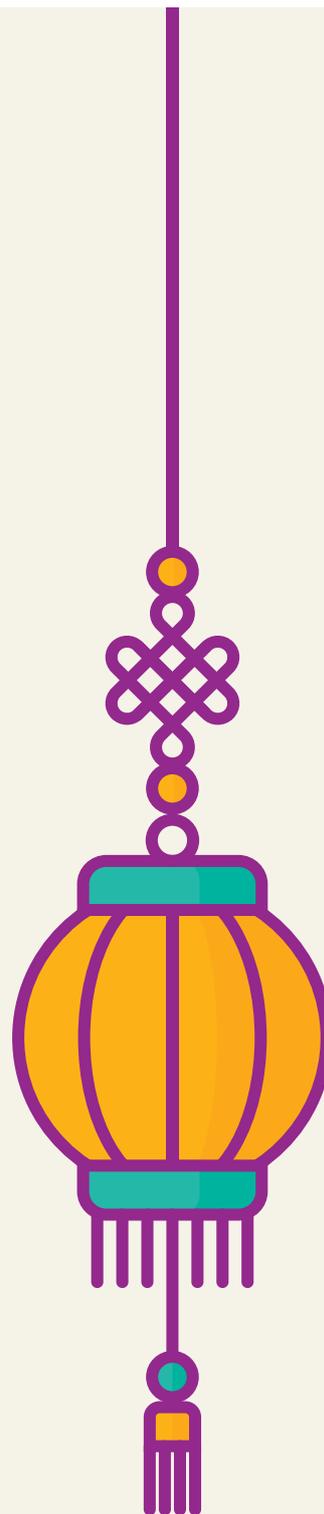
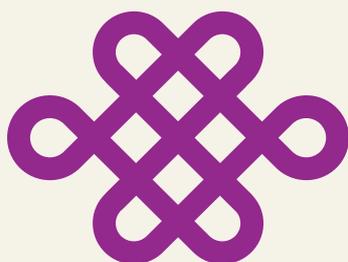
Фактычна аўтар не крывадушнічае і без залішняй сарамлівасці называе іх проста дурнямі: «У адной сям'і нарадзіўся мілы хлопчык, і з таго часу ўсе сямейныя аддаваліся бязмежнаму шчасцю, але потым яны заўважылі, што хлопчык — дурань. Мінула некалькі гадоў, і ў гэтай сям'і зноў нарадзілася мілае хлопчанё. Усе члены сям'і былі поўныя чаканняў, і дзень і ноч пільнуючы, калі гэта дзіця падрасце. Аднак бязлітасная рэчаіснаць ледзь не спустошыла горах гэтую сям'ю: хлопчык таксама быў дурнем. Браты-дурні раслі без клопот, і здавалася, што на два целы ў іх адна душа». Паказальна, што пасяліў гэтых незвычайных герояў Цао Вэньсюань не ў горадзе, а ў маленькай вёсцы, дзе яны натуральна бліжэйшыя да гарманічнага суіснавання са светам.

У 2015 годзе Цао Вэньсюань выпусціў незвычайную кніжку-маляванку «Пёрка». Вось які каментар да кнігі даў сам пісьменнік: «Аднойчы ў Пекіне здарылася моцнае ветранае надвор'е, я ішоў супраць ветру, як раптам убачыў на зямлі белае пёрка. Лунаючы, пакалыхваючыся, яно ўзнялося ў наветра і ўздымалася ўсё вышэй і вышэй, усё далей і далей. Пёрка ляцела, асядлаўшы вецер, і былі ў гэтым пёрцы пэўны спакой і свабода, а таксама своеасаблівыя хісткасць і безвыходнасць. І вось у мяне нарадзілася дзіўная думка: адкуль узялося гэта маленькае пёрка? І куды накіроўваецца? Ці можа яно акурат цяпер знайсці

свайго ўладальніка? Я лічу, добра ілюстраваная кніга — кніга, блізкая да філасофіі. Здарылася так, што пёрка, узняўшыся ў паветра, пачало няспынна разважаць: «У рэшце рэшт, ад якой жа я птушкі?» Гэткі выбар галоўнага героя, гэтка замкнутая, цыклічная кампазіцыя — усё разлічана на падлеткаў. Але за простым сюжэтам, за пытаннямі, якія ў сваіх роздумах задае сабе пёрка, насамрэч стаяць карэнныя пытанні чалавечых разваг. А менавіта: адкуль я? куды я павінны ісці? каму я належу? Падарожжа лятаючага пёрка, яго роспыты і ёсць шлях чалавечага пошуку пачуцця ўласнай прыналежнасці». Цао Вэньсюань падкрэслівае мультыкультурную значнасць такога кшталту літаратуры, бо з дапамогай візуальных вобразаў кітайскае мастацтва слова набудзе аматараў сярод чытачоў з усіх краін свету. Дарэчы, малюнкi ў «Пёрцы» выкананы бразільскім мастаком Р. Мелу.

Цао Вэньсюань працуе ў Пекінскім універсітэце, дзе выкладае сучасную кітайскую літаратуру, у прыватнасці дзіцячую. Усё жыццё займаўся не толькі творчасцю, але і вывучэннем літаратуры для дзяцей і падлеткаў, падкрэсліваў яе значнасць для выхавання ўсёй нацыі. Цао Вэньсюань закранае тэмы і праблемы, актуальныя для сучаснага грамадства: сталенне і фарміраванне асобы. Відавочна, усе дарослыя ў мінулым падлеткі. Як выхоўваем дзяцей — такое атрымоўваем і грамадства.

«Свяшчэнная чарапах» — невялікае апавяданне, якое чытач здолее прачытаць адным захадам. Містычныя элементы сюжэта надаюць яму казачнасці, разам з тым гэты твор нагадвае прыпавесць. Што аўтар меў на ўвазе і чаму хацеў навучыць — кожны вырашае сам, бо як і ў жыцці, адзіна правільнага адказу на сапраўды важныя пытанні часцяком не існуе.

Цао Вэньсюань

Свяшчэнная чарапаха

Ёсць адна самая звычайная вёсачка, называецца Ван-чжуан, вёска Ванаў, але з усёй сотні двароў аніводнай сям'і з прозвішчам Ван няма. Ёсць дакладныя звесткі, што першапачаткова вёска называлася Чарапахавай — Ванба-чжуан. Потым нехта палічыў, што такая назва не надта прыемная для слыху, ды і адкінуў іерогліф «ба».

Здарылася ў Ванба-чжуан гісторыя...

Жыла ў вёсцы сям'я па прозвішчы Лі, гаспадар па натуре шчыры і спагадлівы, таварыскі, меў шмат сяброў, усё жыццё з ахвотай рабіў добрыя справы. Адноўчы апынуўся тут адзін жабрацкага выгляду даос, адна скура ды косці, у лахманах, увесь брудны, блытаныя валасы ў кудлах — відаць, прыблукаў сюды здалёк. Калі гаспадар сям'і Лі ўбачыў даоса, той, надзвычай стомлены, сядзеў на зямлі пад сафорай, што расце ў пачатку вескі. Гаспадар Лі падышоў і шэптам запытаў: «Даос, куды шлях трымаеш?» Даос адказаў: «Куды дайшоў — там і месца». Гаспадар Лі прамовіў: «Калі не грэбуеш маёй сціплай хатай, дык запрашаю ў госці». На што даос сказаў: «Як можна? Столькі клопатаў!» Гаспадар Лі мовіў: «Сям'ю нашу заможнай лічыць нельга, але штодзень тры разы харчваемся, простая ежа заўсёды знойдзецца. Калі ў які дзень настрою ў даоса не стане і пажадае ён зноў ісці шукаць іншых краявідаў — я аніяк не трымаю». Даос падняўся, змахнуў пыл, і пакуль яны разам усю дарогу крочылі да вёскі, то нечакана сталі выглядаць так, быццам знаёмыя сто гадоў.

У даоса і намеру не было ісці куды-небудзь — у сям'і Лі ён пражыў год з лішкам. Гаспадар Лі аднак і словам скаргі не абмовіўся, прымаў гасцінна, як след, зусім як пры першай сустрэчы. У вольны час звычайна шпацыраваў ён у кампаніі даоса туды-сюды па вёсцы і за акаліцай, альбо ішлі яны ў поле глядзець, як сяляне жнуць пшаніцу, альбо ішлі на бераг ракі назіраць за мачтамі ўдалечыні. Позна ўвечары, баючыся, што даос будзе сумаваць у адзіноце, Лі часта прыходзіў да яго пагутарыць, аж да таго, што даос адчуваў стому.

У той дзень вясновыя прамяні поўнілі паветра цяплом, маладая збажына буйна каласілася на абсягах палёў, у вершалінах верб мітусліва ляталі івалгі, на рацэ мільгалі белыя ветразі, пакідаючы за сабою песню. Гаспадар Лі якраз збіраўся разам з даосам прайсціся да поля, каб той паглядзеў, як павольна паварочваецца ветраное кола, а празрыстая вада сочыцца вільгаццю ў раллю, — прыемна падарыць аднастайнаму жыццю даоса маляўнічы краявід. Аднак той, дайшоўшы да акаліцы, склаў рукі за спінай, спыніўся і далей не пайшоў. Непамерна глыбокім позіткам ён глядзеў далёка на вялікую дарогу перад вёскай. З палёў дзьмуў вецер, адначасова прыносячы водар квітнеючага рапсу і ўздымаючы крысы даосавай рызы, прымушаючы яе з завываннем калыхацца, быццам хмары ў небе.

Даос, не глядзячы на гаспадара Лі, пільна ўзіраўся ўперад і сказаў, звяртаючыся, бадай, і да гаспадара Лі, і да самога сябе: «Ці ведаеш, што гэта частка добрага краю?»

Гаспадар Лі адказаў: «Не».

Даос паважна ўзняў хударлявую руку, паказваючы на дарогу наперадзе і некалькі рачулак па-за вёскай, і прамовіў: «Ці не відаць табе, што падобна да чарапахі?»

Гаспадар Лі паглядзеў услед руцэ даоса, а затым у яго вырваўся ўздых здзіўлення: «Ай-яй! Як жа гэта я не разгледзеў за столькі гадоў?»

Даос прамовіў: «Свяшчэнная Чарапаха».

«Якім жа чынам Свяшчэнная Чарапаха?»

«Сапраўды, рай зямны».

«Якім жа чынам рай зямны?»

«Ты азірніся, паглядзі на сваю хату».

«Хата і ёсць хата».

«Паглядзі на месца, дзе яна стаіць».

«Пасярод вёскі стаіць».

«Не, на спіне чарапахі стаіць. Яна нясе ўсю тваю сям'ю».

«Якім жа чынам нясе?»

Даос бліснуў усмешкай, быццам зазіхацеў вясновы прамень.

Два чалавекі, не кажучы ўжо пра Свяшчэнную Чарапаху, па-ранейшаму пайшлі ў поле глядзець на ветраныя колы і слухаць цурчанне вады.

Увечары пры святле алейнай лямпы даос між іншым паклаў руку на кубак гарбаты. Гарачая пара ў кубку прасочвалася паміж пальцаў і струменілася ўгару. Звярнуўшыся да гаспадара Лі, ён прамовіў: «Тая Чарапаха можа пайсці. Заўтра ты ідзі, вазьмі жалезны ланцуг і абвяжы ім дрэва гінкга перад варотамі. Тады Чарапаху не здолее пайсці, будзе прыкаваная на замок». На другі дзень гаспадар Лі зусім не пайшоў рабіць тое, што сказаў даос.

«Чаму не замкнуў яе?» — спытаўся даос.

«Калі ўжо тая чарапаху — жывая істота, дык калі захоча пайсці — хай ідзе».

«І ўсё ж такі лепей яе затрымаць».

Гаспадар Лі азірнуўся па баках: «Для мяне дрэнна».

Даос цяжка ўздыхнуў.

Калі змяркалася, даос памахаў рукой, каб падышла жонка Лі, і мовіў: «Паклапаціся ўзяць жалезны ланцуг».

Жонка ўзяла жалезны ланцуг. Даос мовіў: «Абвяжы ланцугом дрэва гінкга — і досыць».

Жонка выканалася ўсё дакладна так.

Галава ў даоса закруцілася — і ён аслеп на абодва вока.

Гаспадар Лі як убачыў, дык зноў і зноў паўтараў: «Ці ж варта пакуты шукаць на сваю галаву? Ці ж варта?»

Вось-вось хацеў развязаць ланцуг.

Даос прамовіў: «Позна». З надзеяй пазіраў на нябёсы, у абліччы яго, насуперак чаканням, не было ані кроплі смутку і шкадавання, наадварот, у кутку вуснаў калыхнуўся зыб і бліснула ўсмешка, зусім як спакойная восеньская вада ўздымае малыя хвалі.

Праз некалькі гадоў трое сыноў Лі сталі службоўцамі, у звычайнай сям'і выявіўся запар цэлы шэраг паспяховых дарослых мужчын.

Тым не менш той жа восенню, калі дзікія гусі перакрэслівалі ўпоперак неба, адлятаючы на поўдзень, гаспадар Лі, як кажуць, «верхам на жураўлі вярнуўся на захад» — адышоў у іншы свет. Перад самай смерцю ў прамянях заходзячага сонца ён паглядзеў на даоса, і потым, гледзячы на трох сваіх сыноў, сказаў: «Калі я пайду, ён і будзе вашым бацькам».

Як і раней, даос жывіў у сям'і Лі, часам выходзіў прайсціся туды-сюды, але толькі адзін.

Ён альбо стаяў у пачатку дарогі і, падняўшы твар, глядзеў удалячынь, слухаў, як гусі крычаць у прасторы нябёсаў, альбо ішоў да старога лесу па-за вёскай, і там, седзячы на гнілым карані дрэва, слухаў, як галосіць у лесе халодны вецер. Вочы, што страцілі святло, не давалі ісці далей, блукаць па свеце.

Сям'я Лі рыхтавалася адбудаваць вялікую сядзібу. Калі зносілі старую, браты Лі папрасілі даоса пажыць пакуль што ў адрынцы, дзе складалі сухое галлё пад

паліва. Прайшло некалькі месяцаў — сядзібу адбудавалі. А даоса запрасіць назад браты Лі забыліся.

Са сваёй хаціны даос чуў, як з вялікай сядзібы чуўся звон чарак за заканчэнне будаўніцтва гэткай раскошы, ды адна за другой набягала хваля гукаў застольных гульняў. Сляпыя вочы даоса быццам бачылі шумную гулянку пасярод сядзібы і трох братаў Лі ў добрым здароўі і настроі. Але ж у душы даоса быў штыль і надзвычайны спакой. Ён расплывіста пачуў крыкі пеўняў з вёскі ўдалечыні.

Ён здагадаўся: вечарэе.

Сядзіба ўрэшце рэшт супакоілася. Хоць даос і не бачыў яе, але мог уявіць, як яна выглядае: вось там высока ўздымаецца, а з чатырох бакоў карніз страхі загінаецца, уздымаецца ўгару, імкнучыся ўзляцець; яна выразна дэманструе ўсім багацце і моц, узыход на вяршыню росквіту.

Нарэшце нехта з хатніх прынёс яму паесці. Даос палічыў, што стравы халодная. Але па-ранейшаму — смачная. Ён, здавалася, быў трохі галодны. Дарэчы, калі ён раней вандраваў, то збольшага ўдавалася атрымаць толькі аб'едкі, і ён даўно прывык есці халоднае.

Даволі часта ён згадваў начныя размовы ля лямпы з гаспадаром Лі, калі той быў яшчэ жывы. Ён ўжо не памятаў, пра што яны гутарылі, помніў толькі зеленаватае полымя каганца алейнай лямпы, мяккае святло якога запаўняла пакой. Знадворку ці восеньскі вецер пакалыхваў бамбукавы гай, ці дождж падаў на пустыя прыступкі, ці панавала хрусткая цішыня, у якой зусім не было шоргату, і толькі з зарасніку травы зрэдку чулася гудзенне кузурак. Ён помніў толькі адмысловае цёплае, падобнае да вясновага, пачуццё, прыемны смак слоў, якія бясконца доўгую ноч пераўтваралі ў незабыўнае ўражанне.

Цяпер ён мог толькі ў адзіноце бавіць час да позняй ночы. Ён заўсёды доўга не мог заснуць.

А заснуўшы, раз-пораз прачынаўся. Прачнуўшыся, адразу спрабаваў уявіць, якія ў гэты час прыцемкі: неба падобнае да чарніл? Месяцовае ззянне падобнае да вады? Цалкам блакітнае? Ці толькі некалькі зорак калыхаецца ў хмарах?

Даос састарэў. Калі ён, абапіраючыся на кій, стаяў на гасцінцы, адкуль яго некалі прывёў у сваю хату гаспадар Лі, відаць было толькі пустую вопратку даоса, якая трымалася на хударлявым шкілеце.

У той дзень у сям'і братаў Лі рэзалі курэй ды качак, бо ладзілі банкет у гонар высокага госця, і вось сярод тых курыц адна была жвавая, гарачная, лятала паўсюль туды-сюды і ўрэшце ад няма куды кінуцца — патрапіла ў памыйную яму. Хатнія кажучь: ды выкінуць вон гэтую курыцу! А старэйшы Лі прамовіў: «Няхай цяпер і вялікая гаспадарка, але марна траціць нельга». Сярэдні брат Лі сказаў: «Даос апошнім часам вельмі схуднеў, трэба зварыць гэтую курыцу ў чыгуне, каб стары падмацаваўся!». Малодшы Лі падтакнуў: «Браты справу кажучь».

Даос ужо колькі дзён мяса не бачыў, убачыў курыны булён — пачаў прагна глынаць.

Адзін стары найміт, які ўжо працаваў, калі яшчэ гаспадар Лі быў жывы-здоровы, гледзячы збоку на даоса, нарэшце сказаў: «Ці ведаеце, чаму яны не пашкадавалі, затлуміўшы Вам галаву, накарміць пеўнем?»

«Не ведаю».

Стары найміт прамовіў: «Гэтая курыца ўвалілася ў памыйную яму».

Даос усміхнуўся: «Курыца з памыйнай ямы таксама курыца». І выпіў булён да апошняй кроплі.

Праз некалькі дзён даос сказаў таму старому найміту: «Калі ласка, пакліч гаспадароў, скажы, што я заўтра павінен пайсці, і ў мяне ёсць даручэнне да трох братоў».

Стары найміт пайшоў — і неўзабаве браты Лі разам паўсталі перад даосам.

«Я заўтра павінен пайсці».

«Чулі ўжо», — сказаў Старэйшы.

«Навошта ж табе ісці?», — спытаў Сярэдні.

«Такіх людзей тут таксама няшмат», — сказаў Малодшы.

Даос прамовіў: «Мне трэба ісці». І у вочы запытаў братоў: «Чаму сям'я Лі здольная жыць і сёння?»

«Ведаем. Па Вашай, шаноўны спадар, указцы, наша сям'я зачыніла на замок Свяшчэнную Чарапаху».

Даос сказаў: «Вы, трое братоў, павінны вырасці да яшчэ больш буйных службовых пасадаў. Але гэтая чарапаху ўсё ж такі збіраецца пайсці. Схадзіце паглядзіце на тое дрэва гінгга, яно змярцвела. А той жалезны ланцуг у хуткім часе згніе».

Браты Лі адразу запанікавалі: «Як жа тады быць?»

Даос сказаў: «Ваш бацька, вялікі чалавек, калі быў жывы, прышпіліў ланцугом Свяшчэнную Чарапаху, але тое быў лёгкі замок. Каб гэтая чарапаху была ўсё жыццё саваная, дык тады трэба зладзіць замок с сакрэтам».

«Які ж вынайсці спосаб?» — запыталіся браты Лі.

Даос паказаў на дарогу Чарапахавай Шыі: «Выкапаць паўз шыю роў, глыбінёй цуняў дзевяць».

Браты Лі скарысталіся парадай, неадкладна запрасілі рабочых, і не прайшло і двух дзён, як вырылі роў дзевяці цуняў глыбінёй.

І тады быццам маланка знянацку трапіла даосу ў галаву, перад вачыма імкліва прамільгнула бліскавіца, і калі вочы яго адкрыліся, убачыў ён сонечны дыск, які вісеў акурат у небе, старажытным і вечным.

Даос стаяў у пачатку вуліцы, і, азірнуўшыся, убачыў толькі тую незнаёмую вялікую сядзібу, што нібыта вырвалася вонкі і стаіць там. Усе спакойныя і немудрагелістыя абрысы, якія мелі месца пры жыцці старога гаспадара, зніклі. Роспач агарнула сэрца даоса. Ён павярнуўся, і пакуль ніхто не звярнуў увагі, моўчкі пайшоў. Тады якраз ішоў вялікі снег, і сляды даосавых ног, толькі з'явіўшыся, вельмі хутка зноў схаваліся пад снегам, быццам і не існавала яго.

Зімой таго года надвор'е стаяла сухое, нібы ўвесь свет ператварыўся ў асілка з сухога галля. І аднойчы, раптоўна, у пятую варту, на досвітку ў вялікай сядзібе Лі здарыўся пажар. Начны вартаўнік як убачыў, дык стаў моцна калаціць ў медны гонг, біць трывогу. Ва ўсіх хатах прагнуліся людзі, і, падхапіўшы пажарны брандспойт, паспяшаліся тушыць полымя. Аднак той самы роў дзевяці цуняў глыбінёй перагарадзіў людзям дарогу, перанесці цяжкі брандспойт праз роў не было наогул ніякай магчымасці. Пакуль некаторыя здымалі дзверы, каб перакінуць мастком праз роў і даць рады данесці пажарны рукаў да будынка, сядзіба ўжо даўно зрабілася попелам, засталіся толькі кропкі тлеючых вугольчыкаў, што прывідамі скакалі там, нібыта блукаючыя фасфарычныя агні...

Заснавальнік
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»

Галоўны рэдактар
Кацярына Вячаславаўна Захарэвіч

Рэдакцыйная калегія:
Іна Віннік, Алесь Бадак, Ірына Буторына, Валерый Гапееў,
Кацярына Глухоўская, Мікалай Грынько, Алесь Дуброўскі,
Уладзімір Ліпскі, Уладзімір Мазго, Алена Масла, Міхаіл
Мірончык, Кацярына Мядзведзева, Вікторыя Мянанава,
Вольга Праскаловіч, Наталля Пшанічная, Людміла
Рублеўская, Вольга Русілка, Алена Руцкая, Таццяна Сівец,
Раіса Сідарэнка, Святлана Сітнік, Аляксей Чарота, Таццяна
Швед, Віктар Якыч.

Адрас рэдакцыі

Юрыдычны адрас:
Рэспубліка Беларусь, 220013, г. Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10а.
info@zvuzda.minsk.by
Тэл./факс: 8 (017) 287-19-19.

Паштовы адрас:

Рэспубліка Беларусь, 220005, г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 39.
bjarozka@zvuzda.by
http://www.maladost.lim.by/berezka
Тэл.: 8 (017) 284-85-24;
8 (017) 284-41-88.

Падпісныя індэксы:

74822 — індывідуальны
74888 — індывідуальны льготны для членаў БРПА
748222 — ведамасны
74879 — ведамасны льготны для ўстаноў адукацыі і культуры

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 210 ад 23.04.2013, выдадзенае
Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Выдавец

Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда».

Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч Сухарукаў

Рэдактары:

С. М. Курганова, М. М. Ізаітка

Мастацкі рэдактар:

Я. Д. Ваховіч

Тэхнічны рэдактар, камп'ютарная вёрстка:

Г. К. Кірэенка

Камп'ютарны набор:

А. Г. Кахноўская

Стылістычны рэдактар:

Г. І. Верабей

Падпісана да друку 13.02.2018 г.

Фармат 60x84 1/8. Друк афсетны.

Ум. друк. арк. 5,58. Ул.-выд. арк. 5,86.

Тыраж 690 экз. Заказ

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства

«БудМедыяПраект»

ЛП № 02330/71 ад 23.01.2014,

вул. В. Харужай, 13/61, 220123, Мінск, Рэспубліка Беларусь

© РВУ «Выдавецкі дом «Звязда», 2018

- 02 Калумністыка. Кітай і Беларусь: сёння і заўтра
- 05 Ліст з Кітая. Рэспубліканскі інстытут кітаязнаўства імя Канфуцыя БДУ — духмяны язмін
- 07 Дайджэст. Чатыры новыя адкрыцці
- 11 Апытанка. Вандроўка ў Кітай
- 15 Нетэкст. Кітайскі раман: ад класікі да сучаснасці
- 21 Нетэкст. Сучасная кітайская літаратура
- 24 Hist. Вандроўка па Вялікім шаўковым шляху
- 28 Месца. «Вялікі камень»
- 31 Літаратурныя старонкі. Проза. Чжу Хунчжы. Цынь Юй
- 35 Літаратурныя старонкі. Проза. Бін Сінь. Мандарынавы ліхтарык
- 42 Літаратурныя старонкі. Проза. Цао Вэньсюань. Свяшчэнная чарапаха

Тэма наступнага нумара — «Ціск».

Рэспубліканскі інстытут кітаязнаўства імя Канфуцыя БДУ 白俄罗斯国立大学共和国孔子汉学研究院

Інстытут быў створаны **5 ліпеня 2006 года** як частка міжнароднай сеткі Інстытутаў Канфуцыя.

У 2009 годзе партнёрам Інстытута стаў Далянскі палітэхнічны ўніверсітэт КНР.

«**Лепшы Інстытут Канфуцыя-2011**» на Суветным форуме Інстытутаў Канфуцыя.

Сёння РІКК БДУ — гэта:

- ✓ курсы кітайскай мовы для дзяцей, моладзі, дарослых;
- ✓ міжнародныя іспыты HSK і HSKK,
- ✓ стажыроўкі ў вузах КНР;
- ✓ навукова-практычныя канферэнцыі;
- ✓ семінары і канферэнцыі для настаўнікаў і выкладчыкаў кітайскай мовы;
- ✓ мерапрыемствы і майстар-класы па кітайскай культуры.

Курсы кітайскай мовы ў РІКК БДУ — гэта:

- ✓ выкладчыкі — носьбіты кітайскай мовы, якія ведаюць рускую мову і накіраваныя для працы Дзяржканцылярыяй КНР, а таксама кваліфікаваныя беларускія выкладчыкі кітайскай мовы;
 - ✓ падручнікі, распрацаваныя лідарам у галіне выкладання кітайскай мовы як замежнай — Пекінскім універсітэтам мовы і культуры, і рэкамендаваныя Штаб-кватэрай Інстытутаў Канфуцыя (Ханьбань);
 - ✓ вывучэнне ладу жыцця і культуры Кітая.
- Навучанне ў РІКК — гэта тры ўзроўні, кожны з якіх складаецца з семестраў (кожны семестр — 4 месяцы).

Заняткі для дарослых — раніцай і ўвечары, для дзяцей і моладзі — у другой палове дня, 2 разы на тыдзень у адмыслова абсталяваных аўдыторыях. Па выніках семестра слухачы атрымліваюць сертыфікат аб паспяховым засваенні вучэбнай праграмы. Таксама для груп дарослых арганізуюцца летнія інтэнсіўныя курсы вывучэння кітайскай мовы.

Экзамены HSK і HSKK

Кожны семестр — двухмесячныя курсы падрыхтоўкі да пісьмовага іспыту HSK розных узроўняў.

Два разы на год — міжнародныя кваліфікацыйныя стандартызаваныя іспыты па кітайскай мове (путунхуа) для асоб, якія не з'яўляюцца носьбітамі кітайскай мовы, — HSK (пісьмовы экзамен) і HSKK (вусны экзамен).

Вынікі экзаменаў і сертыфікат, выдадзены Дзяржканцэлярыяй КНР, прызнаюцца ва ўсім свеце і неабходны для праходжання стажыроўкі, атрымання стыпендыі на навучанне, прыёму на працу.

Стажыроўкі ў ВНУ Кітая

Штаб-кватэра Інстытутаў Канфуцыя (г. Ханьбань) кожны год выдзяляе стыпендыі для стажыровак у ВНУ КНР. Праграмы навучання ўяўляюць сабой моўныя курсы на працягу месяца / паўгода / года, а таксама бакалаўрыят ці магістратуру па розных спецыяльнасцях. Умовы ўдзелу ў праграмах стыпендыі абнаўляюцца штогод.

Культура

РІКК БДУ рэгулярна праводзіць майстар-класы па кітайскай культуры, творчыя конкурсы, фестываль кітайскага кіно, мерапрыемствы, прысвечаныя традыцыйным святам Паднябеснай. Суарганізатары — пасольства КНР у Рэспубліцы Беларусь, факультэты БДУ, Нацыянальны мастацкі музей, школы, гімназіі і інш.

Таксама РІКК БДУ прымае ўдзел у агульнагарадскіх мерапрыемствах, у рамках якіх любы можа дакрануцца да багатай і ўнікальнай культуры Кітая.

ISSN 0320-7579

9177032017570071

EAC

18003